

Dåligt med jämställdheten s 3

Tema: Konflikter på jobbet s 12-15

Reser i myternas värld s 18

2/01

FOTO: HILLEVIMAGEL

Såpor ger en osann bild av sjukvården

Elisabeth Dahlborg undersöker hur sjuksköterskestudenter påverkas s 10-11

Innehåll

April 2001

- 3 **Manliga värderingar** styr forskarnas villkor
- 4 **GU:s önskelista** till regeringen
- 5 **Tvärvetenskap** i kläm
- 5 **Vad gör universitetet** för livslångt lärande?
- 6 **Fakulteterna inte** överens om fördelningspolitik
- 7 **GU-zoolog** i Vetenskapsrådet
- 8 **Didaktik snart** på schemat
- 10-11 **Vill göra rent** i såponas klichévärld
- 12-15 **Vem bryr sig** om konflikter på jobbet?
- 17 **Förebilder** saknas
- 18 **Hedersdoktor** tror inte på kannibalism
- 19 **Forskare bildar** nätverk för globala frågor
- 20 **Vad vore Göteborg** utan universitetet?

GU Journalen

GU JOURNALEN är en informations- och personaltidning från Göteborgs universitet

CHEFREDAKTÖR: Allan Eriksson. Tel: 773 1021
allan.eriksson@adm.gu.se

BITRÄDANDE REDAKTÖR: Ylva Beckman. Tel: 773 5162
ylva.beckman@adm.gu.se

REPORTER: Eva Lundgren. Tel: 773 1081
eva.lundgren@adm.gu.se

LAYOUT/GRAFISK FORMGIVNING: Anders Eurén

ANSVARIG UTGIVARE: Siv Bondenäs Brink

STF ANSVARIG UTGIVARE: Åke Pettersson

MEDVERKANDE SKRIBENTER: Kajsa Asklöf, Peter Olofsson, David Andersson, Annica Olofsson, Bosse Forsén, Lasse Fryk och Margita Björklund.

KORREKTUR: Jenny Lööf

ADRESS: GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg
Tel 031-773 1021, fax 031-773 4354

E-POST: gu-journalen@gu.se

INTERNET: <http://www.gu.se/aktuellt/GU-journalen>

TRYCK: Novum Grafiska AB, Göteborg.
Tidningen trycks på miljövänligt
papper som uppfyller kraven för
Svanenmärkning.

UPPLAGA: 5 900 ex

UTGIVNING: 7 nummer/år.
Nästa GU Journal utkommer den 9 maj.

MANUSSTOPP: 25 april

ADRESSÄNDRING: Gör skriftlig anmälan till redaktionen.
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar redaktionen.
Citera gärna, men ange källan.
ISSN 1402-9626

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

PROREKTOR HAR ORDET

Humanisten är en utrotningshotad art

EN MORGON NYLIGEN tog radionyhetera upp frågan om humaniora i framtiden. Ekot har gjort en nationell undersökning, som visar att under den senaste fyraårsperioden har antalet doktorander i humaniora minskat från 450 till 190. Om siffrorna är rätt, tänkte jag, kommer med den takten alla humanistiska doktorander ha försvunnit efter ytterligare fyra år.

Humanisten är alltså en utrotningshotad art. Hade humanisterna varit vargar, skulle debatten säkert blivit häftig.

KRYMPNINGEN AV ANTALET doktorander är ett problem också inom de flesta andra fakulteter – och för universiteten som helhet. Doktoranderna är förutsättningen för universitetens framtida existens. Det är ironiskt – milt uttryckt – att samtidigt som det nationella målet är att 50 procent av en årskull skall ha högskoleutbildning, snävar systemet självt in förutsättningarna för att det skall finnas lärare/forskare som på en akademisk nivå kan undervisa den önskade tillströmningen av studenter. Till det kommer också det minskade antalet postdocanställningar och den allt hårdare kampen om forskningsanslag, som gör att många färdiga doktorer drivs att söka sin försörjning utanför universiteten.

Det är naturligtvis av flera skäl positivt med många disputerade i samhället utanför den akademiska världen. Problemet handlar om att det blir för få forskarutbildade kvar vid universiteten – både under den kritiska, närmsta framtiden då proppen Orvar går ur och i ett längre tidsperspektiv, då 50 procent av en årskull skall ha högskoleutbildning samtidigt som planeringen förhoppningsvis fortsatt inbegriper, att universitetslärare inte bara skall undervisa utan också forska för att kunna utbilda på en vetenskapligt, kritisk grund.

Framtiden låter sig inte planeras – strävan måste ändå vara att så gott det går

säkerställa systemens hållbarhet, bli genom att försöka förstå vilka effekter delförändringar får för helheten – i ett längre tidsperspektiv. När förre SIFO-chefen Stig Ekman sommarpratade i radio förra året, talade han om behovet av att bildligt och bokstavligt gå över gränser – i positiv bemärkelse, är det bäst att inskjuta. Han uppmanade lyssnarna att varje vecka söka en ny gräns att överskrida. Det är ingen dum idé.

I det här exemplet är det relativt enkelt. Det handlar "bara" om att politiker och nationella planerare i tanken överskrider de gränsdragningar de själva utstakat. Samtidigt är det lätt att bli hemmablind. Då har också vi på universitetet ett ansvar för att reagera och slå larm – utifrån vidare samhällsintressen än de renodlat akademiska. Det ansvariga sättet att utjämna "kunningssegregationen", för att fortsatt tala med Ekman, kan inte vara att krympa antalet högutbildade. Vi menar ju alla allvar, när vi talar om den växande betydelsen av kvalificerade förhållningssätt till kunskap för alla människor som ett led i strävan efter en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Birgitta Skarin Frykman

FOTO: ALLAN ERIKSSON

Akademisk lathund, del 5

Bildning: Lägre prioriterat än kunskapsbildning

Galna kosjukan: Har smittat även språket. (Hur kan en sjukdom vara galen?)

Informationssamhälle: Se kunskapssamhälle.

IT: Lösningen på alla problem.

Kunskapssamhälle: Ofta motsatsen till informationssamhälle.

Kårobligatoriet: Se inte föreningsfrihet.

Mångkultur: Alla kulturer utom den svenska.

Nato: Får Ulf Bjereld att skriva på DN-debatt.

Normalvetenskap: Enligt Thomas Kuhn sysslar normala vetenskapsmän med att lösa specifika problem och bekymrar sig inte om kritiskt tänkande eller ifrågasättande. I så fall, menade Karl Popper, är vetenskapsmännen dåligt utbildade. Kanske har båda rätt.

Postmodernismen: Känns mindre modern än t o m modernismen.

Rankning: Inte att ta på allvar. Mäter endast studenternas åsikter.

Språkår: Borde varje år vara.

Tvärvetenskap: Universitetets svar på maskrosor.

David Andersson & Allan Eriksson

Stort missnöje bland kvinnliga doktorander

Hur bemöts kvinnor och män som doktorander? Och hur ser framtiden ut efter det att de disputerat? En ny rapport visar på brister, särskilt vid humanistiska fakulteten.

DET ÄR HUMANISTISKA och samhällsvetenskapliga fakultetsnämnderna som tagit initiativ till en kartläggning av doktorandernas arbetsmiljö och anställningsförhållanden efter examen. I rapporten har man särskilt fokuserat på könsskillnader, till exempel om kvinnor och män doktorerar på lika villkor och om det är lättare för män att forska vidare än för kvinnor.

– Vi hade en svarsfrekvens på 75 procent på vår enkätundersökning, berättar Eva Mark, som varit huvudförfattare till rapporten. Det innebär att 170 personer som avlagt doktorsexamen vid de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna mellan 1996 och 1999 har deltagit i undersökningen.

RAPPORTEN VISAR ATT den kvantitativa jämlikheten är god vid bägge fakulteterna.

– Jag blev själv förvånad över resultatet: kvinnor och män doktorerar i ungefär samma utsträckning. Och cirka 80 procent av dem som disputerat är nu verksamma vid något universitet eller högskola, ungefär lika många kvinnor som män. Löneutvecklingen är jämlik vid humanistiska fakulteten. Däremot får män bättre lön vid samhällsvetenskapliga fakulteten.

De stora problemen finns när det gäller kvaliteten på jämställdheten. Exempelvis är 85 procent av alla handledare män, så många kvinnliga förebilder finns alltså inte.

Och ungefär hälften av de kvinnor som disputerat vid humanistiska fakulteten samt en mindre grupp kvinnor vid samhällsvetenskapliga fakulteten är mycket missnöjda.

– Man talar om för mycket konkurrens, hierarkiskt tänkande, dåligt kamratskap, intolerans, för lite uppmuntran, berättar Eva Mark. Man är också kritisk till sin handledning, har varit utsatt för könskränkningar och anser att utbildningen som helhet varit otillfredsställande. Ändå visar det sig vid en grundligare undersökning att det är just dessa kritiska kvinnor som i högre grad än de andra fortsätter att forska. Det handlar alltså om starka kvinnor som har ett jätteintresse för det de gör men som skulle vilja forska på andra villkor.

Men att kvinnor vid humanistiska fakulteten är mer negativa till sin situation än kvinnor vid samhällsvetenskapliga fakulteten måste inte betyda att humanisterna är så mycket sämre på jämställdhet.

– Det kan ju också vara så att man är mer van vid att anlägga ett genusperspektiv vid humanistiska fakulteten och att man därför noterar brister på ett annat sätt.

DEKANUS LENNART OLAUSSON tycker att resultaten av undersökningen är oroande:

– Om problemen är så här stora vid den humanistiska fakulteten måste vi förstås göra något åt det. Eftersom det är så många kvinnor som är missnöjda kan problemen inte ligga vid någon enskild institution utan måste gälla fakulteten som helhet. Vi ska självklart följa upp den här undersökningen men kommer också att försöka göra en bortfallsundersökning av

FOTO: ALAN ERIKSSON

Eva Mark har kartlagt hur kvinnliga doktorander bemöts.

de doktorander som aldrig disputerar. Varför blir man inte klar och vad borde vi göra åt saken?

Förutom Eva Mark har Charlotte Larsson, fil kand och studerandeombudsman vid Filosofiska fakulteternas studentkår svarat för insamling och sammanställning av data för undersökningen.

Eva Lundgren

Rapporten *Arbetsmiljö ur jämställdhetsperspektiv: en könsuppdelad kartläggning av doktoranders arbetsmiljö och anställning efter examen* går att rekvidrera på telefonnummer 773 1106.

Tjärnö får 15,5 miljoner för att utveckla kontakter

Tjärnö marinbiologiska laboratorium får sammanlagt 15,5 miljoner kronor under en tvåårsperiod från Västra Götalandsregionen och EU:s strukturfonder. Pengarna kommer bland annat att underlätta fördjupade forskarkontakter med näringslivet.

UNDER ÅREN 1996-2000 har Tjärnö marinbiologiska laboratorium utvecklats kraftigt, inte minst tack vara projektet Centre of Excellence. Tjärnö är nu på god väg att bli ett internationellt erkänt forsknings- och kunskapscentrum.

De pengar man nu får innebär att man kan vidareutveckla projektet.

– Det här betyder oerhört mycket för oss, säger föreståndaren Kerstin

Johannesson. Vi har redan utvecklat en för Sverige unik teknik med vilken vi kan undersöka havsbottenarna, bland annat med hjälp av speciella farkoster som använder sig av videofilmer och ekolod för att filma botten. Den information vi får kan vi sedan använda för att göra tredimensionella kartor som visar djup, typ av botten men också till exempel vilka växter som finns. Vi kommer nu att kunna arbeta vidare med tekniken i samarbete med industrin.

En viktig del av satsningen är att bygga upp strukturer för att den biovetenskapliga forskningen ska kunna användas och utvecklas efter industrins och samhällets behov.

– Ett exempel är båtbottnfärger där vi

försöker utveckla färger som hindrar havstulpaner från att fästa på båten. Vi försöker dels få fram ytor där växten inte vill sätta sig, dels färger som växten inte tål men som innehåller komponenter som djur och växter i området redan använder sig av och som därför inte skadar naturen.

Tjärnö kommer nu bland annat att bygga ett nytt laboratorium och satsa mer på kemisk ekologi. Man kommer också att ägna sig åt mer utåtriktade verksamheter.

Dessutom samarbetar man också med Naturvårdsverket med att utveckla marin miljöanalys för att studera marinbiologisk mångfald.

Kräver remiss

DET FATTADES BESLUT om den hälsovetenskapliga akademins organisation vid styrelsens sammanträde den 20 februari. Bland annat beslöt man att inte remittera förslaget om arbetsordning för akademien till fakultetsnämnderna eftersom institutioner, företrädare för de fackliga organisationerna och studenterna redan blivit informerade.

Mot detta reserverade sig lärarrepresentanterna:

– Det här är visserligen bara en procedurfråga, och inte en substansfråga, säger Marie Demker, styrelsens lärarrepresentant. Men det är viktigt att den formella proceduren följs.

Hon menar att arbetsordningen kan få stora konsekvenser för ett flertal berörda fakulteters utbildningsprogram och att man därför borde getts möjlighet att yttra sig.

I övrigt fick lärarna igenom de flesta av sina krav.

Ny vice ordförande

ELISABET LITSMARK-NORDENSTAM har utsetts till vice ordförande i GU:s styrelse.

Sedan 1999 är Elisabet Litsmark-Nordenstam VD för ALMI Företagspartner Väst, som arbetar med riskvillig finansiering och företagsutveckling inom små och medelstora företag.

Hon har en bred bakgrund från näringslivet där hon bland annat arbetat som informationschef vid Götaverken Arendal och som chef för den interna informationen inom Ericssonkoncernen. Hon har också erfarenhet från organisations- och personalutveckling och har varit verksam som personaldirektör vid SKF inom ett affärsområde med ett 60-tal bolag runt om i världen och som personalchef vid Sahlgrenska sjukhuset.

Elisabeth Litsmark-Nordenstam är fil mag i beteendevetenskap och humaniora från GU samt MSc i företags- och nationalekonomi samt management från MIT.

Elisabet Litsmark-Nordenstam

Fortsatt prenumeration på Spionen

DE ANSTÄLLDA VID GU kommer även i fortsättningen att få Spionen hem i brevlådan. Styrelsen har beslutat att teckna nytt avtal om prenumerations- och informationstjänster med GFS. De verksamheter som beviljas medel är, förutom Spionen, K103 Göteborgs studentradio och Göteborgs studentnät.

Senast den 15 oktober 2002 ska GFS redovisa en utvärdering av verksamheterna för att dessa ska få fortsatt ekonomiskt stöd.

Nytt uppdrag i vetenskapsrådet

SEDAN DEN FÖRSTA mars är professor Berit Askling huvudsekreterare för den nybildade utbildningsvetenskapliga kommittén. Kommittén, som är en del av Vetenskapsrådet, kommer under tre år att utlysa forskningsmedel på 90 miljoner kronor fria för forskare att söka.

– Avsikten är att främja utvecklingen av utbildningsvetenskaplig forskning och forskarutbildning i nära anslutning till lärarutbildningen och med direkt relevans för den pedagogiska yrkesverksamheten. Alla former av lärande ingår i vårt forskningsområde, förklarar Berit Askling, det vill säga även det lärande som sker inom högre utbildning, vuxenutbildning samt inom arbets- och yrkeslivet. Vi kommer också att stödja forskarskolor och etablera olika nätverk.

Hon kommer nu att dela sin tid jämnt mellan kommittén och institutionen för pedagogik och didaktik.

– Uppdraget innebär ett oerhört stort förtroende. Det handlar om ett forskningsområde som är väldigt nytt och det gäller att göra något bra av det, särskilt som regeringen gjort en så pass stor satsning på det utbildningsvetenskapliga området.

Olika vetenskapsområden kommer att vara företrädare vid utbildningsvetenskapliga kommittén.

Berit Askling arbetar också för Vetenskapsrådet.

NYHETER

GU hoppas få mer resurser

Vad vill GU satsa på i framtiden? En ganska god bild får man i budgetunderlaget som nyligen lämnats in till regeringen.

Högst upp på önskelistan står 2 000 nya utbildningsplatser till IT-universitetet och över 50 miljoner till nya rekryteringstjänster.

UNIVERSITETSTYRELSEN ställde sig i februari bakom budgetunderlaget och dess prioriteringar. I den ger Göteborgs universitet två olika huvudalternativ för regeringen att ta ställning till. Det ena alternativet kallas för "nollförslaget" och innebär att tidigare planering ligger fast. Det andra, "förstärkningsförslaget", är betydligt mer offensivt och innehåller en lång lista av behov.

I "nollförslaget" redovisar GU en något ändrad planering jämfört med tidigare, vilket främst beror på att GU förra året tvingades att ta in anspråk sparade helårsprestationer för att nå takbeloppet. Syftet med planeringen har varit, och är, att nå balans i budgeten, menar budgetdirektör Per-Erik Eriksson.

Istället för att, som tidigare planerats, lägga ut 1 400 platser budgetår 2003 lägger GU nu ut 800 platser år 2002 och 600 år 2003. Genom denna omfördelning räknar GU med att nå takbeloppet de kommande åren.

– Hur dessa platser ska fördelas är inte klart, konstaterar Per-Erik Eriksson. Rektorsämnet tänker ha en ingående diskussion med fakulteterna angående detta.

Universitetet ansöker dessutom om att få avräkna prestationer och att bedriva verksamhet inom de nya områdena: idrott och teknik (det senare kopplat till IT-universitetet). Något som hittills inte har varit möjligt.

I AVSNITTET om forskning och forskarutbildning framhålls det att ökade priser och löner har lett till en urholkning av fakultetsanslagen. En intern utredning visar att anslagen under perioden 1997-1999 ökade med 9,9 procent medan den faktiska ökningen inte blev mer än 4 procent.

– I det kärva ekonomiska läget kan vi

inte göra några omfördelningar utan att lägga ner områden. Det är den enda möjligheten. Sådana drastiska åtgärder måste dock ske i samråd med utbildningsdepartementet. En neddragning av forskningen får dessutom konsekvenser för grundutbildningen, säger Per-Erik Eriksson.

Förstärkningsförslaget däremot, ger GU helt andra möjligheter att klara framtidens krav.

– Förra året blev det ingen förstärkning alls för grundutbildning. Vad gäller forskningen och forskarutbildningen så fick vi två forskarskolor samt en uppräkning av anslaget för humanistisk forskning. Låt oss betrakta den anslagsökningen som en liten seger.

Den här gången hoppas GU på bättre utdelning.

– Vi har ett betydligt bättre läge i år, säger Per-Erik Eriksson. GU är ett av landets populäraste universitet och våra förslag är mer nyanserade och strukturerade i år.

Allan Eriksson

IT och mångfald prioriteras

NÄR DET GÄLLER grundutbildning lyfter GU fram följande förslag, i prioritetsordning.

- 1 IT-utbildningar. I höst startar "IT-universitetet" med ett antal påbyggnadsutbildningar. I underlaget framgår att en del av universitetets utbildningsuppdrag kommer att omfördelas till den nya högskolan men att ett tillskott behövs. GU ansöker om totalt 2 000 nya platser till IT-universitetet under åren 2002-2005, 500 helårsstudenter per år.
- 2 Social och etnisk mångfald. GU efterlyser totalt 134,4 miljoner kr till ett handlingsprogram för att motverka social- och etnisk snedrekrytering.
- 3 Fler utbildningsplatser. Eftersom Västsverige har färre utbildningsplatser per invånare jämfört med andra regioner ansöker GU om ett ökat utbildningsuppdrag om 500 helårsstudenter/år under perioden.

4 Tidigareläggning av uppdrag. En teknisk omfördelning från 2003 till båda 2002 om totalt 250 helårsstudenter.

FÖR FORSKNING och forskarutbildningen ser förstärkningsförslaget ut så här:

- 1 Rekryteringstjänster. Urholkade fakultetsanslag har lett till att antalet rekryteringstjänster minskat kraftigt. Med anledning av de stora framtida pensionsavgångarna kommer det att råda brist på kvalificerade forskare och lärare. GU föreslår därför en förstärkning av anslaget med 3 tjänster per fakultetsområde, totalt 27 tjänster/år.
- 2 Konstnärlig forskning. För att GU ska kunna bygga upp en konstnärlig forskningsverksamhet krävs en ökning med 10 miljoner de kommande två åren.
- 3 Vårdvetenskaplig forskarskola. Sedan universitetet tog över ansvaret för vårdhögskolan har endast lite resurser kunnat

avsättas för forskning och forskarutbildning. För att all utbildning ska få forskaranknytning efterlyser GU en ökning av anslaget med totalt 30 miljoner under perioden.

4 Forskarskola i miljövetenskap. Enligt skrivelsen har GU och Chalmers goda och slagkraftiga utbildningar i miljö och avancerad forskning kring miljöproblem. För att starta en forskarskola i miljövetenskap ansöker GU om totalt 30 miljoner.

5 Anslag för IT-institut. Tanken är att forskare och lärare vid IT-universitetet ska kunna forska 25 procent av sin tid. Totalt vill GU att anslaget höjs med drygt 60 miljoner.

6 Förstärkning av studiestöd. För att kunna anta fler doktorander vill GU att anslaget höjs med 13,5 miljoner, vilket motsvarar 27 nya anställningar.

Nytt ledningsorgan för lärarutbildningar

MER RESURSER TILL forskning och forskarutbildning som är knuten till lärarutbildningarna. Det blir resultatet när UFL, utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning, nu inrättas.

– Meningen är att inrätta ett så enkelt organ som möjligt där få förändringar av nuvarande strukturer inom universitetet genomförs, berättar Anders Fransson, som sedan årsskiftet är ordförande i

utvecklingsgruppen för lärarutbildningen. Redan den 1 juli ska UFL ta över utvecklingsgruppens uppgifter.

UFL ska ha det övergripande ansvaret både för grundutbildning till lärare och för lärarutbildningsanknuten forskning och forskarutbildning. Man ska bland annat svara för fördelningen av resurser till fakultetsnämnderna, initiera och stödja forskarutbildning med för lärarutbild-

ningen relevant inriktning samt ha ansvar för omvärldsanalyser och kontakter.

Nämnden ska ha tre externa ledamöter, tre ledamöter utsedda av studenterna och sju lärarrepresentanter, varav minst fem ska vara vetenskapligt kompetenta.

Nuvarande LUNA kommer att kvarstå som beredningsorgan fram till 30 juni 2002.

Humanekologi drabbas när fakulteter drar åt svångremmen

När fakulteterna har dålig ekonomi kommer tvärvetenskap i kläm. Inom humanekologi har två av tre studie-stöd dragits in och nu aviserar humanistiska fakulteten att man inte tänker finansiera professuren i humanekologi efter 1 juli.

– PÅ SIKT ÄR det en katastrof för ämnet, säger intendent Carin Johansson på institutionen för humanekologi. Några nya doktorander kan inte antas på fakultetsanslag. Vi kan inte planera verksamheten mer än ett år i taget eftersom vi är beroende av anslag från fakulteterna för att bedriva vår forskarutbildning.

Situationen inom humanekologi belyser Temanämndens dilemma. Eftersom nämnden inte har några reguljära fakultetsanslag är verksamheten helt beroende av stöd från andra fakulteter eller pengar utifrån.

FÖR ETT ÅR SEDAN drog humanistiska fakulteten in doktorandtjänsten i humanekologi. Från och med i år upphörde utbildningsbidraget från naturvetenskapliga fakulteten med motiveringen att de inte längre hade råd. För närvarande finns bara ett utbildningsbidrag kvar och detta

finansieras av samhällsvetenskapliga fakulteten.

– Jag har förståelse för fakulteternas besvärliga ekonomiska situation men tycker inte att andra ämnesområdens kärva ekonomi oförskyllt ska drabba Temanämndens verksamhet. För humanekologi innebär indragningen att forskarutbildningen går i stå och det vore tragiskt, säger sektionsdekanus Guy Heyden.

– Vart tog den samlade, stolta devisen att Temanämnden är en "fakultetsgemensam" resurs vägen, undrar han.

Nästa bakslag var när humanistiska fakulteten meddelade att de inte tänker finansiera professuren i humanekologi efter den 1 juli. Orsaken till beslutet var osäkerheten kring Temanämndens framtida organisation och att humanekologi inte har en ordinarie professor.

ENLIGT GUY HEYDEN finansierar humanistiska fakulteten humanekologiprofessuren enbart av anslagstekniska skäl. Professuren är en så kallad regeringsprofessur, vilket innebär att det finns särskilt avsatta medel. Sedan 1,5 år är tjänsten (Hans Egnéus är vikarierande professor) formellt inte tillsatt i avvaktan på utredningen om tvärvetenskapens framtida organisation.

På grund av förseningen av utredningen lämnade Temanämnden nyligen in en framställan om att få återbesätta professuren.

– Pengarna för professuren finns undanstoppade någonstans, hävdar Guy Heyden. Om humanistiska fakulteten inte vill släppa till resurserna får väl rektor ta över ärendet.

HUMANISTISKA FAKULTETENS dekanus Lennart Olausson säger att det inte längre finns några pengar som är öronmärkta. Problemet är att humanekologiprofessuren inte har återbesatts och att det inte är tillåtet att vikariera som professor.

– Förslaget att återbesätta professuren är för tillfället ute på remiss, säger han. Vi får se vad som blir resultatet av Glimells utredning och dessutom ska vi själva ta ställning till om vi ska fortsätta satsa på området. Ingenting är heligt längre.

– Regeringsprofessorer finns inte längre. Även om det finns professorer som är utnämnda av regeringen, är det en annan sak att hävda att regeringen bestämt att vi inte får ändra på något som de har givit oss pengar för ett tiotal år sedan.

Guy Heyden framhåller att humanistiska fakulteten borde ta sitt ansvar –

åtminstone fram till att beslut har fattats om Temanämndens framtid.

Trots svårigheterna ser han ljus på framtiden.

– Nu hoppas jag och många andra på etableringen av en bred och platt, akademisk organisation – en Temaakademi – som får egna fakultetsmedel. Ett sådant organ skulle kunna leda av ett vetenskapligt råd med representanter från samtliga fakultetsområden och med ett verkställande organ där samtliga större verksamheten inom det tvärvetenskapliga området finns representerade.

– Då blir det inget snack om påvens skägg, den ständiga diskussionen om vad tvärvetenskapen står för.

Men för tillfället – i avvaktan på beslut om Temanämndens framtid – har humanekologin hamnat i ett vakuum.

– Vi har inte råd att förlora den kompetens som Emin Tengström med flera var med och byggde upp för trettio år sedan. Vi kommer att försvara humanekologin på alla fronter, lovar Guy Heyden.

Allan Eriksson

Satsningar på livslångt lärande motverkas av regeringen

Statsmakterna motverkar sitt eget syfte att erbjuda högre utbildning under hela livet. Men trots regler och resursrestriktioner kan varje lärosäte göra betydligt mera än i dag, visar ny rapport.

– DET VI PEKAR på är att statsmakterna har lagt sådana ekonomiska villkor för den högre utbildningen att det motverkar den flexibilitet och dynamik som man förväntar sig att högskolorna ska ha, säger professor Berit Askling, som tillsammans med två kollegor vid Pedagoggen författat en HSV-rapport om högskolans roll i det livslånga lärandet.

BEGREPPET LIVSLÅNGT LÄRANDE behöver definieras, menar Berit Askling.

– När man börjar nagelfara sådana här begrepp som plötsligt finns i alla sammanhang märker man efter ett tag att man menar väldigt olika saker och till slut nästan allting.

I rapporten står livslångt för lärande

under hela livet. Men författarna ger också begreppet en livsvid dimension. Man lär sig inte bara inom väggarna på våra utbildningsinstitutioner utan det föregår ett mycket omfattande lärande i arbetslivet.

– Om man ser den stora tilltro, som finns i Sverige, till tanken att alla människor måste få vidareutbilda sig, fortbilda sig, starta nya utbildningar under hela livet, måste man också fråga vilken beredskap som finns inom den högre utbildningen att vara en del av detta.

I samband med 1993-års decentraliseringsreform uttrycktes att högskolorna skulle få en stor frihet att använda sina resurser på ett mer flexibelt sätt, att ta emot olika typer av studenter och ge dem en varierad utbildning.

– Men samtidigt, påpekar Berit Askling, besträffar reglerna för resurstilldelning de universitet och högskolor som satsar på fristående kurser, distansutbildning eller deltidsstudier.

För lärosätena blir dessa kurser som

grus i maskineriet eftersom man tar in studenter som inte är intresserade av att producera poäng eller ta ut examen. Och eftersom tilldelningen sker efter hur många som tar ut sina poäng blir det olönsamt med den här typen av kurser.

– Det tyckte vi var viktigt att lägga fram och det är ju en tydlig pekpinne till departementet.

Utbildningsdepartementet har ännu inte kommenterat rapporten.

– Kanske blev den alltför kritisk, funderar hon.

DET ANDRA BUDSKAPET i rapporten riktar sig direkt till universiteten och högskolorna som trots alla dessa regler och resursrestriktioner skulle kunna göra väldigt mycket mera än vad man gör. Det hänger, enligt Berit Askling, samman med decentraliseringen inom universiteten.

Även om universitetsstyrelsen skulle säga att det är viktigt att satsa på fler fristående kurser så upptäcker fakulteterna, när de gör sitt budgetarbete, att de måste

spara och väljer då att spara på det som ger den mest osäkra tilldelningen – de fristående kurserna.

– Det blir väldigt synligt i just den här frågan, men är lika synligt i många andra frågor.

FÖRFATTARNA MENAR ATT ledningen och den interna organisationen behöver ses över. Ansvar för den här typen av aktiviteter bör ligga centralt, eller så bör det finnas en väldigt tydlig policy som blir riktningsgivande för lärosätena.

– Om man nu tar GU som exempel, som framstår som ett lärosäte som främjar en mångfald av utbildningsutbud, så måste man se till att varje fakultet, inom sitt område drar sitt strå till stacken. Det är väl egentligen budskapet till lärosätena, konstaterar Berit Askling.

Ilva Beckman

Rapporten *Livslångt lärande som idé och praktik i högskolan* kan beställas från Högskoleverket.

Magisterutbildning i design

NU INRÄTTAS EN magisterutbildning i design vid HDK. Utbildningen kommer att ske i studior där studenter från alla designspecialiseringar ska arbeta tillsammans ledda av lärarlager.

Tanken är att man ska kunna kombinera sin utbildning på ett så fritt sätt som möjligt efter det man genomgått sin grundutbildning. Målsättningen är att utbildningen ska ligga åtminstone fem år före det som sker inom designområdet. Inför hösten finns följande studioteman: Care – människan i centrum, mobilitet och information, konst och teknologi, film och arkitektur, identitet och kommunikation.

Det är det allt större behovet av olika sorters design i samhället, där alltför många områden som man inte arbetat med tidigare kommer in, som är orsaken till att en magisterutbildning nu startar.

Ny filmregiutbildning

EFTER TRE ÅRS försöksverksamhet inrättas nu ett nytt filmregiprogram om 140 poäng vid Högskolan för fotografi och film. Utbildningen är unik i Norden genom sin koncentration på ett fåtal studenter men även på grund av samarbetet med Högskolan för teater, opera och musikal.

– Vi har utökat det ursprungliga programmet med ett halvår för att studenterna ska få möjlighet att ta sina första kontakter med tv-bolag och filmproducenter medan de ännu studerar, berättar Göran Du Rees som är konstnärligt ansvarig för filmregiutbildningen. Utbildningen är mycket individuell, studenterna ska lära sig att berätta med bilder men också att vara arbetsledare, kunna tolka texter och även kunna skriva själva. På grund av utbildningens intensitet kan vi inte ta emot fler än sex studenter per år.

I vår kommer man att presentera sex spelfilmer som studenter vid programmet gjort tillsammans med Högskolan för opera, teater och musikal och scenografiutbildningen vid HDK.

Nya ledamöter

GU:S STYRELSE HAR utsett ledamöterna till styrelsen för fond- och medelsförvaltning. Prorektor Martin Fritz (ordförande) och professor Olle Isaksson företräder verksamheten. Till företrädare för allmänna intressen utsågs direktör Agneta Ljungkvist, direktör Peter Sandberg samt bankdirektör Lennart Spetz. Styrelsen gav rektor i uppdrag att utse en företrädare för de anställda och studenterna vardera efter förslag från personalorganisationerna och studentkårerna.

NYHETER

Fakulteterna inte överens om omfördelning

GU avvisar förslaget om att omfördela resurser till de ämnen som har lägst ersättningsnivåer. Detta ligger i linje med naturvetarnas önskemål. Humanistiska fakulteten varnar däremot för konsekvenserna av att inte få mer pengar.

I HÖSTAS PRESENTERADES betänkandet "Högskolans styrning – en utvärdering" (se GU Journalen 7/2000). Nu har GU:s styrelse lämnat synpunkter på förslaget. Man understryker att en mer detaljerad styrning av forskningen inte är önskvärd. Det skulle kunna hamna i konflikt med högskolelagens statuter rörande forskningsfrihet.

Mer kontroversiell är förmodligen frågan om resurstilldelningssystemet. I betänkandet konstaterades att skillnaderna i ersättningsnivåer mellan olika ämnen är större i Sverige än i andra länder. Här får teknik/naturvetenskap 2,5 gånger så mycket per student som humaniora/samhällsvetenskap. I Danmark är skillnaden 2:1 och i Nederländerna får de dyraste ämnena 1,5 gånger så mycket som de billigaste. Därför föreslog man att ersättningsbeloppet för utbildningsplatser inom humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik skall höjas med 15 procent samtidigt som övriga nivåer sänks med drygt 5 procent.

Reaktionerna på detta har naturligtvis blivit skiftande. Samhällsvetenskapliga fakulteten konstaterar i sitt yttrande att de nuvarande prislapparna är missvisande eftersom teknisk utrustning har kommit att spela en allt större roll inom samhällsvetenskapen. Man menar att den föreslagna ökningen inte är tillräcklig utan att en höjning med 25 procent vore mer rimligt. Ett alternativ är att resurser för särskild utrustning tilldelas separat. Studentpeng och prestation borde sedan vara relativt lika för samhällsvetenskap och naturvetenskap.

OCKSÅ HUMANISTISKA FAKULTETEN vill se en generell översyn över prislapparna. Samtidigt konstaterar man att höjningen måste genomföras snabbare än vad som föreslagits. Annars kommer underskotten att öka under tiden och kvaliteten att sjunka ännu mer. Anslagen till humanistisk grundutbildning har i realiteten minskat med 20 procent från 1996 till 2000. Det har inneburit en kraftigt försämrad kvalitet för grundutbildningen. Därför är man nu nere i 3,5 undervisningstimmar/vecka mot cirka 9 timmar på helfartskurser 1994/95.

Medicinska fakulteten motsätter sig däremot "kraftfullt" den föreslagna sänkningen. Man har visserligen förståelse för viljan att öka ersättningen till humaniora

och samhällsvetenskap, Men man tillägger att nivån för t ex medicin och vård också har urholkats och därför istället borde höjas.

DET KAN INTE ha varit helt lätt att jämka samman dessa ståndpunkter. GU:s styrelse har valt att gå på ungefär samma linje som företrädarna för de naturvetenskapliga ämnena och avvisar förslaget: "Enligt universitetets mening är förslaget inte välunderbyggt och bör ej genomföras bl a beroende på att det i realiteten strider mot av regeringen fastställda övergripande mål för utbildningsområdena naturvetenskap och teknik [...] Sakförhållandet är dock att samtliga prislappar urholkats i sådan grad att en lokal överföring från övriga områden till HJTS-området skulle medföra allvarliga och oacceptabla konsekvenser inom andra utbildningsområden."

Detta kommer knappast att tillfredsställa alla parter. Humanistiska fakulteten menar att konsekvenserna av en utebliven höjning kommer att vara mycket allvarliga: "Om inte riksdagen tar ett sådant beslut, riskerar humanistisk utbildning att inte kunna erbjudas annat än som ett slags 'Hermodsstudium'."

David Andersson

Kritik mot onödig detaljreglering

GU STÄLLER SIG i huvudsak bakom professor Janne Carlssons betänkande "Högskolans ledning". Där konstateras att den fria forskningen och det kollegiala systemet gör att universitet och högskolor inte kan jämföras med andra myndigheter. Därför bör regeringen tillsätta en utredning om en egen myndighetsform för universitet och högskolor. Den bör också göra en utvärdering om hur den interna demokratin fungerar inom högskolan.

Carlsson konstaterar att en styrelse inte bör vara för stor för att kunna fungera effektivt. Antalet ledamöter i högskolestyrelser bör minskas till 11. Där bör ingå 5 ledamöter och ordförande utsedda av regeringen, 2 lärarrepresentanter och 2

studeranderepresentanter samt rektor. Bland de externa ledamöterna bör det professionella inslaget öka.

I GU:S YTTRANDE påpekas att detaljregleringen under senare tid ökat på ett olyckligt sätt. Därför stödjer man också förslaget att ändra formuleringen i Högskoleförordningen från "styrelsen skall själv besluta i viktigare frågor om högskolans organisation" till det tydligare "styrelsen skall själv besluta i viktigare frågor om högskolans inriktning och organisation".

Den ökade politiska styrningen uppmärksammades också i ett engagerat inlägg i SvD 23/2 av ordföranden i sam-

hällsvetenskapliga doktorandrådet Christopher Lagerqvist. Han menar att den kan vara ett reellt hot mot demokratin. Enligt Lagerqvist borde de enskilda lärosätena själva bestämma styrelsens utseende och storlek. Därför beklagar han djupt 1998 års beslut att ersätta universitetsrektorns funktion som "vetenskaps-samhällets främste företrädare" med en extern styrelseordförande. Denna fråga var exkluderad från enmansutredaren Janne Carlssons uppdrag. Därför bör, enligt Lagerqvist, frågan om högskolans ledning utredas vidare.

David Andersson

Beslut dröjer

DET BLIR INGET beslut om tvärvetenskapens framtida organisation under våren. Arbetet kommer sannolikt att sträckas ut till hösten.

– Det framfördes många kloka syn-

punkter och idéer vid de tre diskussionstillfällena i februari-mars. Vi bearbetar dem nu och hoppas komma med ett förslag under våren, säger prorektor Birgitta Skarin Frykman som utarbetar förslaget tillsammans med rektor.

Man har också haft ett rektorsmöte

där vicerektorerna gett sin syn på tvärvetenskapen.

Förslaget ska sedan på remiss och kommer kanske att tas upp vid ytterligare ett diskussionstillfälle efter det.

– Det är viktigare att hitta en god lösning än att forcera fram något snabbt.

Nyfikenhet för forskningen vidare

Vetenskapsrådets vice ordförande betonar vikten av långsiktiga satsningar

Susanne Holmgren, nyvald vice ordförande i Vetenskapsrådet, är tillsammans med Arne Wittlöv GU:s representanter i styrelsen.

Grundforskning, nyfikenhetsforskning, forskarnas egna idéer – det är vad hon hoppas att Vetenskapsrådet ska prioritera.

SUSANNE HOLMGREN ÄR professor och ämnesföreträdare vid zoologiska institutionen. Hon arbetar med jämförande forskning och studerar hur nerverna styr de inre organen, särskilt mag-tarmkanalen hos olika djur, som grodor, ormar, krokodiler. Hur har systemen utvecklats, kommer nerverna före eller efter det att djuret börjar äta, vad händer när djuret svälter eller när det hibernerar på vintern, sådana frågor upptar Susanne Holmgren när hon forskar.

Under många år har hon suttit i naturvetenskapliga forskningsrådet som hon ägnat mellan 30 och 50 procent av sin tid. Vetenskapsrådet kommer säkert att kräva åtminstone lika mycket engagemang av henne.

– Det är en stor uppgift att vara vice ordförande för Vetenskapsrådet. Mitt huvuduppdrag blir förstås att ta över ordförandeskapet när ordförande inte kan komma men vi kommer säkert att dela mycket på ansvaret för olika uppdrag. Jag är med i ett presidium som förbereder sammanträden och diskuterar de punkter som sedan ska komma upp. Jag får vara med och forma en policy, det är en stor utmaning.

Susanne Holmgren representerar Göteborgs universitet och det naturvetenskapliga området i styrelsen.

– Men uppdraget går ut på att arbeta

Susanne Holmgren får som vice ordförande i Vetenskapsrådet vara med och utforma rådets policy

samma de olika ämnesområdena snarare än att hävda egna områden. Och de frågor som kommer upp är inte regionala så vitt jag kan se, så varifrån vi kommer är mindre viktigt.

VETENSKAPSRÅDET har redan haft sina första två möten. Då beslutade man bland annat att sätta upp en utbildningsvetenskaplig kommitté. Man diskuterade också jävsregler, etik och fattade beslut om ett policymöte i början av april.

– Stämningen var mycket god, alla är så positiva och aktiva. Meningen är att Vetenskapsrådet ska verka som en samtalspartner för utbildningsdepartementet. Ett råd istället för flera gör att det kommer att bli lättare att omfördela mellan olika delområden eftersom man har insyn i alla de olika delarna. Tvär- och mångve-

tenskap är något som betonas i propositionen men man pekar också på vikten av grundforskning.

Så förhoppningen är att Vetenskapsrådet ska förändra den trend som funnits de senare åren med ett mycket kortsiktigt perspektiv på forskning där man bara tittat två, tre år fram i tiden för att avgöra nyttan av ett projekt.

– Det kanske inte är så svårt för en medicinare att motivera betydelsen av att bota sjukdomar, även om de också kan ha problem ibland. Men inom naturvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap kan man inte alltid se den direkta nödvändigheten av att samla kunskap. Ändå behövs den nyfikenhetsdrivna grundforskningen för att leda forskningen framåt.

Eva Lundgren

Fakta / Vetenskapsrådet

Den första januari 2001 avvecklades Forskningsrådsnämnden, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Medicinska forskningsrådet, Naturvetenskapliga forskningsrådet och Teknikvetenskapliga forskningsrådet. Dessa ersätts av en myndighet, Vetenskapsrådet.

Inom Vetenskapsrådet finns det tre ämnesråd: ett för kultur- och samhällsvetenskap, ett för medicin och ett för natur- och teknikvetenskap.

Vetenskapsrådets uppgift är att stödja grundforskning av högsta vetenskapliga kvalitet. Man ska också främja tvär- och mångvetenskap, verka för förnyelse och jämställdhet, stimulera till samverkan och kommunikation.

Vetenskapsrådet har tolv ledamöter varav fyra är utsedda av regeringen och åtta av en elektorsförsamling.

Ordförande för Vetenskapsrådet är Bengt Westerberg. Vice ordförande är Susanne Holmgren. Generaldirektör är Pär Omling.

Företrädare från GU i Vetenskapsrådet:

I styrelsen Susanne Holmgren och Arne Wittlöv.

I ämnesrådet för kultur- och samhällsvetenskap:

Ordinarie: docent Marie Demker, statsvetenskapliga institutionen
Ersättare: professor Lisbeth Larsson, litteraturvetenskapliga institutionen

I ämnesrådet för medicin:

Ordinarie: professor Pam Fredman, institutionen för klinisk neurovetenskap
Ersättare: professor Gunnar Bergenholz, avdelningen för endotoni och oral diagnostik

Ersättare: professor Annica Dahlström, institutionen för anatomi och cellbiologi

I ämnesrådet för natur- och teknikvetenskap:

Ersättare: professor Holger Rootzén, institutionen för matematisk statistik

Studenternas bakgrund styr valet av studieform

Studenterna vid samhällsvetenskapliga fakulteten är påfallande nöjda visar den nyligen genomförda undersökningen student-SOM. Cirka tusen studenter i slutet av sin första termin har svarat på frågor rörande studier, bakgrund och intressen.

SEDAN 1993 HAR samhällsvetenskapliga fakulteten gjort årliga studentundersökningar vid statsvetenskapliga institutionen, institutionen för journalistik och masskommunikation samt vid förvaltningshögskolan.

Nu har man för första gången gjort

samma undersökning med studenter som läser sin första termin vid samtliga program och fristående kurser om minst 20 poäng.

– De frågor vi ställde handlar om studenternas bakgrund, om hur studenterna ser på sina studier och sin institution, samt allmänna frågor om attityder och samhällsvärderingar, berättar dekanus Lennart Weibull.

Det är ett hundratal frågor som studenterna fått ta ställning till och de preliminära resultaten är nu klara. De visar en viss skillnad mellan studenter som läser på program och studenter som läser fristående kurser.

– Programstudenterna läser i första hand för att få ett arbete, medan de på fristående kurser studerar mer av intresse. Ändå är möjligheten att få ett trivsamt arbete en ganska viktig orsak att läsa även för dem på fristående kurser.

En annan skillnad är att programstudenter oftare har arbetarbakgrund:

– Det kan ju bero på att den som kommer från en icke-akademisk miljö behöver det stöd som ett målinriktat program ger. Programstudenterna är mer nöjda med stämning och atmosfär, bibliotek och lokaler medan de som läser fristående kurser framhåller undervisning och litteratur som något bra. Som helhet ger

studenterna oss klart godkänt, det är väl egentligen bara när det gäller tillgång på datorer som man är riktigt kritisk.

Analysen av undersökningen är ännu inte riktigt klar.

– Men vi vet att vi kommer att få lära oss mycket. Bland annat att studenter med utländsk bakgrund inte har så stora problem med svenskan som man kunde tro men däremot med engelskan. Sådant är förstås värdefullt att få veta.

Samtidigt med student-SOM genomför SOM-institutet en liknande undersökning bland cirka 3 000 slumpvis utvalda ungdomar mellan 15 och 29 år i Västra Götalands län.

NYHETER

Ny utredning betonar lärarnas pedagogiska ansvar

Tio veckors obligatorisk högskolepedagogisk utbildning för alla lärare – det är vad Anders Fransson föreslår i sin nyligen presenterade utredning.

DET ÄR DE stora förändringar som högskolan genomgått de senaste tio åren med en fördubbling av antalet studenter och ett mer centralt förhållande till samhället som gjort att regeringen i maj förra året gav Anders Fransson i uppdrag att utreda de nya möjligheter och utmaningar som lärande och undervisning i högskolan ställs inför.

Och i dagarna blev utredningen *Nya villkor för lärandet i den högre utbildningen* klar.

– Jag föreslår bland annat tio veckors obligatorisk högskolepedagogisk utbild-

ning för lärare. Detta ska kunna ske i samband med forskarutbildningen eller så kan man arbeta på tidsbegränsad tjänst tills man uppfyllt kraven.

Innehållet i utbildningen ska anpassas efter vad man undervisar i – det är inte meningen att den som är lärare i matematik ska ha samma utbildning som den som undervisar i sociologi till exempel.

– Men alla måste förstå vad den egna uppgiften har för roll i samhället, vilka krav den väntande arbetsmarkanden ställer på studenten och förstå hur lärandeprocessen ser ut i det ämne man utbildar i.

Anders Fransson föreslår dessutom att arbetsledningen tar ett större ansvar för att stödja lärares karriärplanering och att man systematiskt uppmanar alla att samla sina pedagogiska meriter i meritportföljer.

– Den som inte vill göra karriär ska

naturligtvis inte behöva göra det men arbetsledningen bör ha som uppgift att återkommande påpeka vad en enskild lärare behöver göra för att kunna bli befördrad.

Anders Fransson vill också att Rådet för högskoleutbildning blir en självständig myndighet och att satsningarna på studenter med icke-akademisk bakgrund samt på funktionshindrade ökar.

Bengt-Ove Boström, vicerektor med ansvar för kvalitetsfrågor, är positiv till förslaget under förutsättning att utbildningen blir bra och att finansieringen fungerar.

– Men vi får inte glömma att vi redan har ett stort antal utmärkta lärare vid universitetet så utbildningsbehovet är högst varierande. Dessutom tycker jag att man borde fundera lite mer över de inre drivkrafter som gör att många föredrar att forska framför att undervisa, trots att forskare tjänar mindre. Kanske borde vi sträva efter att göra undervisningen mer stimulerande, inte bara för studenterna, utan även för lärarna.

GU ANORDNAR redan högskolepedagogiska utbildningar, både centralt och vid fakulteterna.

– Vi ger en tiopoängskurs i högskolepedagogik en gång om året, samt en veckas kurs två gånger per år, berättar Claes Alexandersson, docent vid enheten för lärande och undervisning. Och inom medicin är det redan så att man måste gå en utbildning i vetenskaplig handledning för att få en docentur.

Även Claes Alexandersson tycker det är viktigt med kvalitet på utbildningen.

– Det är väl så att många inte har så högt ställda förväntningar på en sådan här utbildning. Men om verksamheten får ett gott rykte så ökar självklart intresset.

– Att lärarna ska ha pedagogisk utbildning är något som vi studenter har krävt i många år, säger Kajsa Granelli, ordförande för GUS. Egentligen borde det vara självklart att högskolelärare precis som alla andra lärare har studerat pedagogik. Sedan är det ju inte säkert att man blir en bra lärare bara för att man har gått en kurs, men det är ändå bättre än ingenting.

Eva Lundgren

Fakta / Pedagogiska meriter

Utredningen *Nya villkor för lärandet i den högre utbildningen* föreslår:

- Tio veckors högskolepedagogisk utbildning som krav för anställning vid universitet och högskolor. Undantag bör kunna göras för lärare som anställs kortare tid än två år. 40 miljoner kronor per år under tre år föreslås regeringen anslå.
- 800 adjunkter ska erbjudas möjlighet att genomgå magisterutbildning för fördjupning av sina ämneskunskaper, för vilket regeringen föreslås avsätta 20 miljoner kronor per år under sex år.

- Ytterligare 20 miljoner kronor per år i sex år bör avsättas för adjunkters forskarutbildning.

- Högskoleförordningen föreslås ändras så att det tydligt framgår att det vid anställning av professorer och lektorer ska läggas lika stor vikt vid pedagogisk skicklighet som vid andra behörighetsgrundande förhållanden. En av de sakkunniga bör ges i uppdrag att särskilt granska de sökandes pedagogiska kvalifikationer.

- Meritportföljer och karriärplaner bör utarbetas av samtliga lärosäten för varje enskild lärare.

Sammanlagt föreslår utredningen att regeringen att under tre år satsar 573 miljoner kronor på åtgärder.

Anders Fransson föreslår tio veckors obligatorisk pedagogisk utbildning för lärare.

FOTO: ALAN ERIKSSON

Pedagogiska meriter väger olika tungt

Men hur ser det då ut i praktiken vid landets universitet och högskolor? Vilket värde tillmäts egentligen pedagogiska meriter när lärare tillsätts? Svaret finns i en nyligen presenterad utredning som gjorts vid GU.

DET ÄR fil dr Airi Rovio-Johansson och Gunnar Tingbjörn, ordförande i Levande Pedagogers Sällskap, som gjort lägesbeskrivningen *Pedagogiska meriter – historik och praktik vid universitet och högskolor i*

Sverige. Nio universitet och sex högskolor har undersökts med avseende på hur pedagogiska meriter används i samband med tillsättningsärenden och beföringsärenden för högskolelärare.

Situationen ser något olika ut vid olika lärosäten. Det finns ingen enhetlig pedagogisk utbildning.

– Men vid alla universitet och högskolor som vi undersökt pågår någon form av högskolepedagogisk internutbildning, berättar Gunnar Tingbjörn. Och vid några högskolor, exempelvis Chalmers,

finns en fackpedagog med och bedömer pedagogiska meriter när man tillsätter lektorat och professorer.

Pedagogiska meriter – det handlar om att man ska ha bedrivit undervisning, ha handlett studenter på olika nivåer, att man har bedrivit pedagogiska och didaktiska utvecklingsprojekt... Men även meriter utanför universitetet räknas hit, som om man varit verksam i grundskolan.

– Man kan säga att dagens akademiker behöver samla sina meriter i fyra portföljer: en vetenskaplig, en pedagogisk, en

administrativ och en som handlar om forskningsinformation och avser olika utåtriktade verksamheter, förklarar Airi Rovio-Johansson. Och för att få en anställning som lärare förväntas man ha meriter inom alla dessa områden.

Utredningens syfte har varit att ge en aktuell bild av hur pedagogisk meritering värderas vid olika lärosäten för att ge underlag för diskussion. Utredningen ska ges ut av Högskoleverket under våren 2001.

Jurist- och journalistutbildningar i fokus

När Moderna Tider nu för tredje året i rad gör en rankning av högskoleutbildningen i Sverige är det jurist-, journalist- och civilingenjörsutbildningarna man tar sig an. Totalt har 2 417 studenter som går den sista terminen på sin utbildning under våren 2001 intervjuats. I de fall sista terminen endast ges på hösten har man frågat studenter som i vår läser sin näst sista termin. Rankningen bygger på elva faktorer som viktats och sedan vägt in i de övergripande grupperna studier, miljö och status.

GU:s journalistutbildning hamnar på andra plats efter Mitthögskolan men före Stockholms universitets två utbildningar. Studenterna är framför allt nöjda med studier och miljö men statusen får lägre poäng än i Stockholm. De kortare journalistutbild-

ningarna vid Mitthögskolan och GU finns av någon anledning inte med.

Juristutbildningen vid GU hamnar på tredje plats bland fem utbildningar. Även de juridikstuderande är nöjda med sina studier, GU hamnar också här på andra plats. Men den dåliga placeringen vad gäller miljö och status, fjärde plats för båda grupperna, gör att placeringen ändå bara blir nummer tre. På första plats hamnar Lunds universitet och den höga statusen och goda miljön gör att Uppsala kommer på plats nummer två.

Moderna Tider betonar att det är studenternas subjektiva uppfattning om sin utbildning som rankningen syftar till att mäta.

Eva Lundgren

Som man frågar får man svar

Filip Bladini, universitetslektor vid juridiska institutionen

Om man ställer den här typen av frågor till studenterna ser svaren säkert ut så här. Men hur pass intressant är det egentligen, undrar universitetslektor Filip Bladini vid juridiska institutionen.

MODERNA TIDERS RANKNING speglar säkert de fördomar som finns bland studenterna om olika utbildningar, menar Filip Bladini:

– Men om Uppsala universitet hamnar på första plats när det gäller status men på sista plats i fråga om studier, hur hänger det hela då ihop och hur har man ställt frågorna? Att Uppsala har status därför att det är gammalt visste vi ju redan och även

att studenterna blir nöjdare ju mindre studentgrupperna är.

GU:s juristutbildning hamnar på tredje plats av fem möjliga. När det gäller studier kommer GU på andra plats men studenterna är mindre nöjda med status och miljö, där hamnar GU först på fjärde plats.

– Statusen kan vi inte göra så mycket åt utom på mycket lång sikt och när det gäller miljö ingår mycket som vi inte heller kan påverka, som tillgången på bostäder till exempel. Moderna Tider har gjort en attitydundersökning men vad vi som arbetar här är intresserade av är undersökningar som säger något om kvaliteten på den utbildning vi bedriver.

Filip Bladini anser att Moderna Tidens undersökning snarare hindrar än hjälper den student som vill ha vägledning när det gäller val av studier. Han hänvisar i stället till Högskoleverkets utvärdering från förra året.

Den 7 mars var projektledaren för Moderna Tidens rankning, Erik Zsiga, på Handelshögskolan för att berätta om undersökningen för lärare och studenter.

– Han poängterade att studentperspektivet sällan får särskilt stort utrymme i utvärderingar, som till exempel i den som HSV gjort. Men vi har mycket effektiva medel att få veta vad studenterna tycker, till exempel alla våra utvärderingar på olika kurser.

Synd med så ensidig rankning

En hel del är intressant och här finns bra saker att tänka på. Men man hade kunnat göra mycket mer av materialet. Det är Kerstin Särneös reaktion på Moderna Tidens rankning av journalistutbildningarna i landet.

– VAD JAG INTE förstår är varför Stockholm är representerat med båda sina utbildningar medan Göteborg och Sundsvall som ju också har två utbildningar bara har med den ena, är den första invändning Kerstin Särneö, studierektor vid institutionen för journalistik och masskommunikation, gör. Och det är synd att man inte brutit ner materialet så att man till exempel kan se vilka studenter det är som tycker att miljön är bäst eller vilka det är som läser på en viss studieort mest därför att de inte har kommit in någon annanstans. Tidningen har säkert den här typen av

information som det hade varit värdefullt att få ta del av. Som det hela nu presenteras är det svårt att veta hur man ska kunna utnyttja informationen på bästa sätt.

Kerstin Särneö tror att undersökningen intresserar många studenter.

– Eftersom den är så endimensionellt presenterad är det lätt att kommentera den i massmedia och på så sätt får undersökningen stort genomslag. Men samtidigt är det just det endimensionella som är undersökningens svaghet, något som gör att den inte säger så mycket som man hade kunnat hoppas.

MITTHÖGSKOLAN I SUNDSVALL hamnar på första plats i rankningen av journalistutbildningar. GU kommer tvåa och Stockholms båda utbildningar hamnar sist. Stockholms universitet får dock högst betyg i fråga om status.

– Att Stockholm hamnar högst när det gäller status beror förstås på att det finns så många arbetsplatser där som lockar studenter. GU hamnar på andra plats både vad gäller studier och miljö och det är förstås tillfredsställande. Den undersökning högskoleverket gjorde förra året gav också JMG högt betyg så sammantaget, utan att bli självgod, tror jag att vi i alla fall är på rätt väg.

Rankningen har distribuerats till alla studenter vid journalistutbildningen. Och den 20 mars besökte Moderna Tidens chefredaktör Susanna Popova och projektledaren Erik Zsiga JMG för att diskutera undersökningen med lärare och studentkår.

– Självklart tar vi tillvara denna och andra möjligheter att diskutera kvaliteten på utbildningarna.

Kerstin Särneö, studierektor vid JMG

Fler tuffa syrror kan utmana vårdhierarkin

Text: Kajsa Asklöf Bild: Hillevi Nagel

Om Elisabeth Dahlborg fick bestämma skulle sjuksköterskorna på teve bete sig annorlunda. Syrror av typen doktorsassistenter och bimbos skulle bytas ut mot rebeller och professionella.

I väntan på undret har hon tagit saken i egna händer, och beslutat sig för att ta reda på om såpornas bild av sköterskeyrket påverkar ungas yrkesval.

VARFÖR VILL NI egentligen bli sjuksköterskor, brukar Elisabeth Dahlborg ibland tänka när hon står framför en grupp nya studenter. Hon vet vad som väntar dem, och för de allra flesta är det inte en glamorös tillvaro på en akutmottagning där de kan dela sin tid mellan lagom sjuka patienter och bildsköna läkare. För verklighetens syrror handlar det om betydligt mer "dirty realism".

– De flesta kommer inte alls att hamna på en akutmottagning eller inom intensivvård. Och de kommer inte att vårda filmstjärnor som brutit benet, utan äldre tanter och farbröder som inte alltid luktar nyduschade, konstaterar Elisabeth Dahlborg.

Vi sitter i hennes lilla rum vars bredd är mindre än takhöjden, och där ärtgröna gardiner från 70-talet glömts kvar i fönstret. Lampan är så gammal att den hunnit bli modern igen. Men till hösten ska institutionen för omvårdnad flytta till en byggnad i Annedal,

där åtskilliga sköterskor vandrat genom salarna sedan 1909 då barnsjukhuset byggdes. Då var det förmodligen ingen som kom på idén att ifrågasätta sin plats i hierarkin, men det är det knappast någon som gör i dagens såpor heller. Sjukhusens rangordning är rigid som på det strängaste regemente.

IDÉN ATT FORSKA om vilken bild såporna ger av sjuksköterskeyrket fick Elisabeth då hon var vårdlärare i Borås. Studenterna berättade att de tittade på Cityakuten, och tyckte att de faktiskt lärde sig saker av det. Elisabeth bad dem att ta med ett inspelat avsnitt till skolan.

– Vissa detaljer kan vara bra att titta på, visst. Men när sjuksköterskan springer efter doktorn och serverar honom, visas ett förhållningsätt. Det är det som är den dolda pedagogiken.

Elisabeth skrev en magisteruppsats i ämnet efter

att ha studerat såporna Cityakuten, St Elsewhere och Doktorn kan komma och upptäckte sjukskötersketyperna ragatan, mamman, rebellen (enstaka), pigan, doktorsassistenten (många) och bimbos (en och annan). Den verkligt professionella sjuksköterskan var sällsynt. Hon som har sitt eget yrkesområde, vet sitt värde och får respekt för det.

– Jag frågade mig vad studenterna har för förebild när de börjar på utbildningen. Frågan är vilka som söker sig till värden och vilka som stannar där. Om man tror på teve finns det risk för att man blir besviken på värden och slutar. Och risken är stor att man finner sig i att varar en underordnad sjuksköterska.

När Elisabeth ser på serierna OP 7, Vita lögnen och Cityakuten sitter hon på UB och iakttar noga spelet mellan könen och yrkesgrupperna, dialog, kroppsspråk, rörelsemönster, attribut och karaktärer. Det jämför hon med officiella dokument av sjukskö-

terskors uppgifter och ansvarsområde. I dem står det bland annat att en sköterska är ansvarig för omvårdnaden och att hon ska klara av allt från avancerad teknisk apparatur till att möta människor i livskriser. I sin forskning utgår Elisabeth från feministisk teori för att se hur kvinnlig underordning skapas i teve.

– I lagen står det att kvinnor och män ska vara jämställda. I verkligheten ser man att kvinnan som sjuksköterska är underordnad, och mannen som läkare överordnad. Men det finns ett visst utrymme att bli mer jämlik och kämpa sig till mer makt. I serierna finns inte det utrymmet.

BÅDE I VERKLIGHETEN och i serierna står sjuksköterskan (kvinnan) för omvårdnaden och läkaren (mannen) för det tekniska och medicinska kunnandet. Läkarens kunskaper värderas högre av samhället än sjuksköterskans och det visar sig vad det gäller status och lön, men också när det handlar om självständighet inom yrket. Elisabeth arbetade åtta år som sjuksköterska på en klinik. Ofta fick hon arbeta under press för att hinna med sina egna uppgifter innan hon fick släppa allt hon hade för händer och gå med läkarna på ronden för att vara en länk mellan läkare och patienter.

– Under rondens ska sjuksköterskan köra vagnen med journaler och svara på frågor som läkarna lika gärna kan läsa sig till svaren på själva. Jag kunde se när patienterna blev sämre, vilka prov som behövde tas och när de behövde byta penicillin, men det jag sa som sjuksköterska värderades inte. Vi skulle vara tysta och inte lägga oss i.

Att det handlade om maktmarkeringar, tyckte Elisabeth blev extra tydligt när det kom yngre läkare och kvinnliga läkare.

– De var tvungna att visa att de behärskade sitt område. I de fallen fick jag ofta ta omvägen om överläkaren.

Till slut blev Elisabeth trött på att vara rutinerad utan att få erkännande för sina kunskaper och samtidigt lära upp nya doktorer som kom till avdelningen. Hon sa upp sig och utbildade sig till vårdlärare istället.

NUMERA UNDERVISAR HON i vetenskapsteori och vetenskaplig metod. Det hon önskar alla sjuksköterskor är att yrket ska få högre status. Att omvårdnad blir ett erkänt ämne, som anses vara lika mycket värt som det medicinska området.

– De båda ämnena kompletterar varandra. En professionell sjuksköterska bedömer en patients omvårdnadsbehov, och ser till att hon får den hjälp hon behöver. Det går inte att bota någon utan god omvårdnad, alla delar behövs. Det är väl de tankarna jag har med mig i forskningsarbetet.

Finns det då något hopp om att hierarkin på avdelningarna försvinner?

– När jag som lärare kom tillbaka till klinisk verksamhet efter 15 år var det inte mycket som hade hänt. Det var fortfarande doktorn som bestämde och omsättningen av sjuksköterskor var hög. Jag tror att det går att ändra på, men då måste det komma många nya tuffa sjuksköterskor som är beredda att ta en fight. Och de gamla måste få vidareutbildning så att de inser att de arbetar med ett eget ämne, omvårdnadsämnet.

Elisabeth har själv lämnat värden både fysiskt och mentalt. Tidigare brukade hon alltid byta sin lärarroll mot sjuksköterskans under sommaren för att hålla sig à jour med utvecklingen, men för två år sedan fick hon nog. På sjukhemmet skulle allt färre personal ta hand om allt sjukare patienter, vilket för Elisabeth del innebar att gränsen för det uthärdliga överskreds.

– Det var ingen god vård längre och det vill jag inte vara delaktig i.

Hon använder sig av tre begrepp som en finländsk vårdteoretiker har myntat. Det handlar om att patienter är utsatta för tre sorters lidande: Sjukdomslidandet, det existentiella lidandet och till sist vårdlidandet, det som orsakas av att vara just patient. Med nedsärningar ökar vårdlidandet, och Elisabeth kände att hon antingen fick göra något åt situationen eller också inte se den alls.

Vad var det då som gjorde att hon själv valde värden när hon var 16 år?

– För mig fanns det inte så mycket att välja på. Egentligen ville jag bli journalist, men jag var skoltrött och orkade inte med gymnasiet.

Inom värden fanns det jobb, och efter två år sökte hon till sjuksköterskeutbildningen.

– Jag trivdes som sjuksköterska när jag var färdig. Jag var ung, hade ork och tyckte att det var kul med patienterna och arbetskamraterna.

Ibland kan man fråga sig om det görs såpor om bristyrken för att deras rykte ska piffas upp. Just nu är det gott om sjukhussåpor och ont om utbildad personal. Befolkningsutvecklingen visar att det i framtiden kommer att bli allt färre som ska ta hand om allt fler. Det finns all anledning för samhället att se till att återväxten inom yrket är god. Annars får 40-talisterna ingen som tar hand om dem när de behöver det.

Elisabeth hoppas att hennes forskning ska bidra till att intresset för yrket ökar, men då gäller det att de som söker sig till sjukvården vet vad de gör. Den som byggt sin framtida karriär på bilderna såporna får ett bryskt uppvaknande.

– Jag hoppas att avhandlingen ska leda till en diskussion kring yrket som får pedagogiska konsekvenser. Avhandlingen kan bli ett redskap för att få studenter att se mer kritiskt på sjuksköterskerollen.

Profilen

Namn: Elisabeth Dahlborg

Sysselsättning: Sjuksköterska, adjunkt på institutionen för omvårdnad och doktorand på institutionen för vårdpedagogik. Förutom sjuksköterske- och vårdläraresexamen har hon en fil mag i etnologi och omvårdnad.

Familj: Man och två döttrar från ett tidigare äktenskap.

Citat: "Why have women passion, intellect, moral activity – those three – and a place in society where no one of the three can be exercised? ...This system dooms some minds to incurable infancy, others to silent misery..." Florence Nightingale

Läser: Bara deckare.

Lyssnar till: Blues och gammal rock.

Ser på teve: Nyheter och deckare. Inte såpor.

Fritidssysselsättning: Går i skogen med min gamla boardercollie. Deltar i döttrarnas handbollsaktiviteter. Mer hinner jag inte..

Dolda sidor: Jag har svårt att dölja vad jag tycker och tänker. Mina arbetskamrater vet nog inte att jag är en ganska tillbakadragen person, på gränsen till enstöring.

Hur ser andra dig: Stark och lugn, om de inte känner mig för väl för då är det nog snarare det motsatta.

Hur löser vi konflikter?

Text: Peter Olofsson Bild: Eva Stööp

Många kan inte säga vad konflikterna på jobbet beror på. De hamnar då i ett kaosstillstånd.

– Personer som kan tolka och förstå vad som händer har större möjligheter att göra något konstruktivt av situationen, säger forskaren Titti Lundin.

THOMAS JORDAN och Titti Lundin arbetar vid nystartade Centrum för arbetsvetenskap i Göteborg. De har studerat hur människor varseblir, tolkar och hanterar konflikter på arbetsplatser.

Ett 80-tal djupintervjuer med människor från vitt skilda yrkesområden visar att många har svårt att sätta fingret på vad konflikterna egentligen handlar om.

De som förstår varför konflikterna uppstår får det inte lika jobbigt. De tänker inte auto-

matiskt: det är jag som har gjort fel eller han är för jäklig. De tänker att andra handlar utifrån sin syn på vad som är rätt och fel och sina omständigheter.

– Personer som ställer frågor om sig själva och kollegorna upplever mindre personlig antagonism, säger Thomas Jordan.

Den som frågar sig varför den andre gör som han gör har större chans att få till ett konstruktivt samtal. Men det är inte säkert att de som förstår har en lösning på konflikterna. Många av intervjupersonerna har slutat sina jobb för att de inte har orkat vara kvar. En del har känt sig mobbade och tvingats sjukskriva sig.

– Men de som förstår vad som händer blir inte offer. De kan sluta sitt jobb utan att känna att de har förlorat, säger Titti Lundin.

FÖRSTÅELSE VAR ORDET. Dessvärre är det vanligt att folk inte frågar sig varför konflikterna på jobbet uppstår.

Istället gör de sig föreställningar om den andra parten. De tänker att kollegorna har orubbliga egenskaper, de tolkar och sätter etiketter: han är en egoist, det är därför han skräpar ner.

– De läser sig, tycker illa om personen och vill inte befatta sig mer med honom eller henne, förklarar Thomas Jordan.

Studien visar att konflikterna sällan gäller enstaka frågor i sig, inte heller mål för själva jobbet. Relationsproblem och oklarheter om vad som förväntas av medarbetaren är betydligt vanligare orsaker till konflikterna.

Konflikter i arbetslivet – det är något som Titti Lundin och Thomas Jordan studerar.

Att inte bli bekräftad – det där gjorde du bra! – och att inte få säga sin mening – det här tycker jag är fel! – upplevde många av intervjupersonerna som särskilt jobbigt.

En konflikt kan uppstå på väldigt många sätt. Gemensamt för intervjupersonerna i studien är att konflikterna har pågått länge och att det finns en beroenderelation. Personer som exempelvis jobbar på olika institutioner hamnar alltså sällan i allvarliga konflikter med varandra.

Två tredjedelar av svaren kom från kvinnor. – Det kan bero på att kvinnor har större behov av att bearbeta sin frustration genom att prata, funderar Titti Lundin.

Titti Lundin och Thomas Jordan ser vissa mönster, men poängterar att man inte kan dra generella slutsatser utifrån 80-talet djupintervjuer. Avsikten med studien har varit att studera just skillnader i hur människor varseblir, tolkar och hanterar konflikter.

Projektet slutrapporterades i december och nu håller Titti Lundin och Thomas Jordan på att bygga upp en större hemsida om arbetsplatskonflikter.

Studien säger inget om hur människor hanterar konflikter på just universitetet. Men förmodligen blir det mindre jobbigt även för universitetsanställda som förstår mer om konflikterna.

Titti Lundin och Thomas Jordan ser flera skäl till varför konflikter på universitetet kan vara svårösta:

- Det finns inget särskilt starkt ledarskap. Många chefer har inte blivit chefer för att de vill bli det. Prefekterna väljs av kollegorna och sitter ofta i bara två år. Sedan återgår de till kollegiet igen. Många medarbetare upplever inte att de har en chef att gå till om de har en konflikt med en kollega.

- Det finns inga rutiner för hur man ska han-

Konflikt

(lat. *conflictus* "sammanstötning", av *confliġo* "sammanstöta", "kollidera", "råka i strid", "kämpa"), motsättning som kräver lösning.

Ur Nationalencyklopedin.

tera konflikter. Många upplever att de kan förlora på att knacka på dörren för att tala ut med en kollega eller en chef.

■ Det finns relativt få fasta anställningar. Osäkerheten gör att frågor som: Vem får tjänsten? Vem får anslag? Vem får undervisning? blir viktiga. När man inte vet om man har lön nästa år eller ens nästa månad bevakar man sina revir. Godtycke eller spekulationer om godtycke kan ge näring åt konflikter.

■ Akademiker har visioner om undervisningen, visioner om vad institutionen ska göra, visioner om vad som är god forskning. Sällan är samtliga medarbetare överens om verksamhetens mål. Konkurrens mellan olika inriktningar kan skapa konflikter.

Thomas Jordan och Titti Lundin anser att prat är konfliktlösningsmetoden framför andra.

– Men det hjälper inte att vilja prata om omgivningen inte är öppen för att lösa konflikter. Och studien visar dessvärre att det är vanligt att man inte pratar. Ofta kopplas arbetsmiljökonserter in först när situationen blivit akut, säger Titti Lundin.

Det är viktigt att man tänker på hur man pratar, poängterar Thomas Jordan.

– Ibland kan det vara bättre att först gå till någon man har förtroende för. En vän eller kollega som lyssnar utan att ta ställning. En person som kan ställa frågor. Man får överblick och hinner ta några djupa andetag. Sedan är chanserna större att man kan möta sin motpart.

Thomas Jordan vill inte avfärda det här som skitprat och illa förtal.

– Men om man bara söker upp personer som man vet ogillar den man har en konflikt med så är det inte särskilt bra. Det är inte heller bra att bara förmedla egna oprövade tyckanden som att han är knäpp. Om man säger: "jag mår dåligt, förstår du varför han gör så?" kan det bli ett konstruktivt samtal.

Titti Lundin tycker inte heller att det måste vara skitprat att prata med någon annan än den saken gäller.

– Vi skvallrar ju också för att vi tycker om andra människor, för att vi är engagerade och vill förstå vad som händer.

Konflikthantering så gör du

■ Ställ frågor om dig själv och den du har en konflikt med. Om du förstår varför en konflikt uppstår blir det inte lika jobbigt. Då är också chanserna större att du kan hantera situationen konstruktivt.

■ Ta upp problemen på ett tidigt stadium med den saken gäller, då hinner du inte bygga upp en massa negativa känslor som det sedan kan vara svårt att bli av med.

■ Rak kommunikation kan vara bra, men ibland är det bättre att prata med någon annan först. Då får du perspektiv på det som hänt och kan se saken även från den andres håll.

■ Säg inte: du har gjort fel, du är knäpp! Utgå från hur du upplever det: "jag trivs inte när det står en massa odiskade koppar i fikarummet".

■ En tydlig rollfördelning är bra. Då undviker man att saker ramlar mellan stolarna och slipper återkommande tjafs om exempelvis vem som har rätt att använda pengarna.

■ Större organisationer som universitetet bör ha en tydlig policy för hur konflikter ska hanteras. En oberoende konfliktombudsman som kan ge råd, tips och erbjuda parterna medling är en modell som Thomas Jordan gärna vill se vid GU.

■ Tydliga procedurer, exempelvis för hur man tillsätter doktorandtjänster, motverkar spekulationer om godtycke och förebygger onödiga konflikter.

Våga ta itu med konflikterna

Har du slutat säga hej när du kommer till jobbet på morgonen? Då är det hög tid att ta tag i konflikterna.

LARS BERNDTSSON ARBETAR som beteendevetare på universitetets företagshälsovård Feelgood. Han har jobbat med universitetet sedan mitten av 1980-talet och kan hjälpa till när det kärvar.

Men mycket går att lösa på egen hand. Ofta med enkla medel.

– Bara att man fikar ihop, hälsar på morgonen och säger hej då när man går betyder mycket, säger Lars Berndtsson.

Dessvärre är det vanligt att folk hanterat konflikter med tystnad.

– Det händer att anställda hör av sig till oss och berättar om hur kollegorna reser sig och går när de kommer in i fikarummet. Alla kan inte älska varann på jobbet, men alla har lika stor rätt att vara på jobbet, understryker Lars Berndtsson.

Han har märkt att mobbningen har ökat de senaste åren.

– Det kan bero på minskade resurser, på att forskarna måste söka egna medel. Jag upplever att det är en större strid på kniven i dag, man trötter om anslag och känner sig orättvist behandlad. Konkurrensen innebär att folk ibland använder armbågarna.

– Vi har fått fler studenter, men inte fler lärare. Det ger också en spänd situation och ökad stress. Sammantaget är risken större för mobbning.

När konflikterna är allvarliga brukar det börja med att folk sjukskriver sig några dagar. Sedan vänder de sig till Feelgood.

– Om det behövs och om vi får lov för den som hör av sig kontaktar vi motparten. Vi brukar börja med enskilda samtal med bägge parterna. Sedan sätter vi oss ner tillsammans.

LARS BERNDTSSON SÄGER att konflikterna ofta handlar om att personkemin inte stämmer. Men ofta är det också konkreta, praktiska frågor som ger läsningar:

■ En forskare har fått anslag och anställer en laboratorieassistent. En annan forskare använder laboratorieassistenten utan att betala lönen.

■ Varför får han skrivhjälp och inte jag?

■ Varför får hon den senaste utrustningen?

■ Varför fick han åka på det där seminariet?

Lars Berndtsson säger att doktorander är en särskilt utsatt grupp eftersom de ofta inte vågar säga ifrån.

– Det händer att 3-4 doktorander får dela på ett litet rum, medan professorn intill som ofta är borta har ett väldigt stort rum.

Konfliktlösning är en stor del av vardagen för Lars Berndtsson på Feelgood, men han ser ändå en utveckling den senaste tiden.

– Prefekterna har blivit duktiga på att ta i personalfrågor.

Utbildning i ledarskap är vanligt och ofta för prefekterna en dialog med oss på företagshälsovården.

Peter Olofsson

Hur tycker du att GU hanterat konflikter? Vad är det som får konflikter att uppstå och hur bör de lösas? Har du själv upplevt någon konflikt eller har du synpunkter på konflikthantering?

Hör då av dig till GU Journalen! Det går bra att vara anonym. Skicka e-post till: gu-journalen@gu.se

Förståelse och kommunikation är grunden i konflikthantering.

TEMA: ARBETSPLATSKONFLIKTER

Ekonomiskt hot skapar oro

Hög arbetsbelastning, ekonomisk oro och farlig ryktesspridning.

Dessutom dålig kommunikation.

Men efter år av turbulens har Högskolan för opera, teater och musikal tagit hjälp för att komma ur krisen.

FÖR ATT BRYTA den negativa trenden tog rektor Ivar Bergkwist tillsammans med andra initiativ till en arbetsmiljökartläggning och begärde hjälp av företagshälsovården. Han tycker det är viktigt att problemen lyfts upp till ytan och att man öppet diskuterar hur man ska gå vidare.

– Eftersom jag märkte att folk mädde så dåligt tog jag genast kontakt med företagshälsovården. Min uppfattning är att det var omöjligt att lösa problemen på egen hand.

Att begära hjälp utifrån av företagshälsovården var ett kontroversiellt beslut, som inte applåderades av alla. I praktiken innebar det ett erkännande av problem och konflikter, att verksamheten blottades.

KARTLÄGGNINGEN VISADE också att hälften av de anställda ofta känner en allmän trötthet, utan direkt anledning. Ängslan, oro och nervositet är vanliga symptom.

Samtidigt står det klart att de allra flesta trivs med sina arbeten och känner att de har stora möjligheter att påverka sin arbetssituation. Majoriteten tycker dock att arbetsbelastningen är för hög.

Dessutom bekräftas bilden av ett ganska dåligt arbetsklimat, arbetskonflikter och bristande kommunikation.

Ivar Bergkwist anser att den bild som kommer fram i rapporten stämmer ganska väl med verkligheten.

– Vår institution har fått klara sig själv för länge. Ledningsorganisationen har inte fungerat bra och informationen har varit dålig. Organisationen har förstelnats.

Han upplever att majoriteten av personalen är positiv till rapporten och de åtgärder som föreslås.

Ivar Bergkwist talar om dolda maktstrukturer, starka grupperingar som har

stort inflytande. Och hur svårt det är att bryta upp gamla hierarkier.

– Tidigare rådde det olika meningar om hur institutionen skulle ledas, men som ny rektor tog jag ställning för en annan grupp än min företrädare. Det kan säkert ifrågasättas, så här efteråt. Men för mig är det självklart att konstnärlig verksamhet och forskning ska ledas av lärarna.

– Prefekten kan endast med stöd av personalen bestämma och driva verksamheten. Det har inte alltid varit så, tycker Bergkwist.

FÖR ATT FÖRBÄTTRA situationen ordnar rektor regelbundet möten, både i små och stora grupper. Där har man suttit ner och diskuterat vad som är bra och dåligt, och hur man kan gå vidare.

– Samtalsläget mellan folk har varit väldigt ansträngt. Man nådde inte varandra.

Kommunikationen mellan anställda och chefer måste bli bättre, menar han.

Regelbundna utvecklingssamtal skall vara en självklarhet.

Som rektor på heltid har han mer tid att ägna sig åt förändringsprocessen.

– Det är så mycket man inte hinner med och risken är att det inte finns tid för eftertanke och reflektion. Men jag har faktiskt prioriterat möten med personalen. En så enkel sak som att ta fikapauser med personalen är oerhört viktigt.

DET HAR ÄVEN förekommit trakasserier och mobbning på institutionen, vilket rapporten bekräftar. Bergkwist säger att han försökt att diskutera problemet med personalen.

– Det är oerhört svårt att tackla mobbning. På grund av att alla har varit så stressade och att arbetsklimatet varit så dåligt har man använt en person som spottkopp. Det är absolut ingen ursäkt, och vi har tagit hjälp av företagshälsovården för att lösa problemet. I ärlighetens namn måste jag säga att vi inte har lyckats än.

Vilken roll spelar den ekonomiska osäkerheten?

– Den spelar en helt avgörande roll, menar jag. Den infekterar allt. Osäker-

heten kring ekonomin har använts som tillhygge i olika debatter.

Enligt Ivar Bergkwist är problemet att man aldrig fått någon riktig klarhet i det ekonomiska läget. Det beror på att institutionens ekonomiska redovisning inte har stämt överens med universitetets ekonomisystem. Förvirringen har gett upphov till ryktesspridning och utbredd oro – med följd att många har känt sig rädda för att förlora sina jobb.

FÖR ATT FÅ ORDNING på siffrorna och den ekonomiska redovisningen har man nu tagit hjälp av internrevisionen. Men faktum kvarstår:

– Den dåliga ekonomin hänger som ett stort moln över oss. Bara i år beräknas verksamheten gå med 1 miljon kr i underskott.

– Folk orkar snart inte mycket mer, fortsätter Ivar Bergkwist. Vi har flera lärare med en tjänstgöring som överstiger 2 000 timmar per år, utan att få någon ersättning för övertiden. Det ekonomiska underskottet är mycket allvarligt. Eftersom vi är en liten institution är vi sårbara. Ett underskott på några hundra tusen kronor kan betyda att vi är nära katastrofens brant. Resultatet blir att vi tvingas minska eller förändra utbildningen samtidigt som våra lärare vägrar tulla på utbildningens kvalitet.

IWAR BERGKWIST ställer sig positiv till en förstärkt central konfliktberedskap vid universitetet.

– Det är en bra idé. När sådant här inträffar får man till stor del klara sig själv. Om jag hade fått bättre hjälp och stöd mycket tidigare, hade jag kanske agerat annorlunda.

Vändpunkten är nu nådd. Högskolan för opera, teater och musikal är mitt uppe i ett stort förändringsarbete, där kursplaner ska utformas och kurser poängsättas.

– Vi håller på att omforma hela vår utbildning. Det känns positivt trots allt eftersom det finns en enorm lust och entusiasm bland våra anställda.

Allan Eriksson

Beredskapen är god

Nej, det finns inget behov av att stärka den centrala beredskapen för konflikt-hantering. Det säger Björn Järbur som hellre vill arbeta för att universitetets ledare blir accepterade som ledare.

FÖR ANSTÄLLDA som hamnar i en svår konflikt finns mycket hjälp och stöd att få, menar Björn Järbur, ordförande i den centrala arbetsmiljökommittén och ansvarig för arbetsmiljöfrågor vid universitetet.

– Facket spelar förstås en viktig roll, och kan agera på olika vis för att hjälpa den anställde. Ibland förs frågan vidare till andra instanser, det kan vara institutions- och fakultetsledning, företagshälsovården eller gemensamma förvaltningen.

Han tycker inte att det finns behov av tydliga centrala riktlinjer för anställda om vart de ska vända sig när det uppstår en konflikt på arbetsplatsen.

Anser du att den konfliktberedskap som finns vid universitetet i dag är tillräcklig?

– Den frågan är svår att svara på. Universitetets decentraliserade organisation ställer ett stort ansvar på chefer och ledare.

– Det är ett större problem att våra ledare inte blir respekterade. Ibland kan prefektens situation vara svår eftersom det finns andra informella ledare som har större inflytande. Prefekten har dock, enligt arbetsmiljölagen, fulla ansvaret och då måste prefekten också bli respekterad, både av sina medarbetare och fakultetsledningen.

FRÅN CENTRALT HÅLL finns också en god beredskap, inte minst på avdelningen för personal- och organisationsutveckling, framhåller Järbur.

– Blir det ett problem där vår kompetens efterfrågas så ställer vi upp med sådan kompetens. Men från universitetet centralt kan vi aldrig ställa en relationsfråga på en institution till rätta.

Han vänder sig mot en central handlingsplan för att hantera konflikter. Denna innebär, enligt Järbur, att konflikter accepteras om det finns en mall för hur dessa ska lösas.

– Målet är att vi inte ska ha några konflikter, säger han.

ATT ENBART TALA om arbetskonflikter är för snävt, hävdar Järbur, som ser det som en del av arbetsmiljöområdet. Det handlar snarare om en attitydfråga, att det behövs ett annat synsätt inom universitetet där medarbetare och chefer blir respekterade för den kompetens de har.

– Om chefen kontinuerligt har en dialog med sina medarbetare och även tar upp negativa saker, hanterar man konfliktungarna tidigt. Ett av problemen i dag är att vi låter konflikterna få blomma ut innan vi tar tag i problemen, säger Järbur som däremot vill stärka kompetensen inom arbetsmiljöområdet generellt.

Allan Eriksson

Fakta/Konflikter vid GU

Universitetet är en svårstyrd organisation – på gott och ont. Trots att det finns en grogrund för konflikter verkar det inte finnas en stark beredskap att lösa dem.

Det menar Thomas Jordan, Centrum för arbetsvetenskap. Han är förvånad över hur lite forskning som bedrivits inom området och hur långt Sverige ligger efter vad gäller konflikt-hanteringens policy i organisationer.

Han tycker det är viktigt att det finns en tydlig policy för konflikt-hantering vid stora organisationer, inte minst vid universitet.

Thomas Jordan poängterar vikten av att det finns tydliga

procedurer för hur man kan gå tillväga. Det krävs en medvetenhet om problemen, menar han och efterlyser en ökad professionalitet när det gäller konflikt-hantering.

– Det borde finnas en konfliktombudsman på universitetet som skulle fungera som en samtalspartner för den anställde och som har kompetens att arbeta med akuta arbetsplatskonflikter.

– Eftersom universitetet är en stor, komplex och heterogen organisation kan det inte finnas en färdig mall för konflikt-hantering, utan det måste finnas olika tillvägagångssätt, betonar han.

ILLUSTRATION: TOMAS KARLSSON

Dolda maktstrukturer skapar konflikter

När en allvarlig konflikt uppstår på en institution har prefekten en nyckelroll. Men vad händer om prefekten inte klarar av att reda ut situationen eller själv är inblandad?

Förmågan att hantera konflikter är bristande vid GU, visar en ny studie.

NÄR EN ARBETSKONFLIKT uppstår är det viktigt att handla snabbt. Konflikter som får fortgå tenderar att förvärras och leder på sikt till brist på kommunikation och samarbetsproblem. För att inte tala om det personliga lidandet för de drabbade.

– Men om konflikter blir synliga och erkända i ett tidigt skede kan det leda till en positiv utveckling, eftersom de fungerar som en varningssignal när något är fel, menar Sara Lindell, som skrivit en C-uppsats om ämnet på Centrum för arbetsvetenskap.

Hon har intervjuat ett antal personer som arbetar med arbetsmiljöfrågor och försökt att ta reda på vilken konfliktberedskap som finns vid universitetet i dag. Även om undersökningen inte är heltäckande är resultatet nedslående.

Samtliga i studien – prefekter, en före detta dekan, en personalhandläggare, en fackrepresentant och företagshälsovården – hävdar att konfliktberedskapen är otillräcklig. De har dessutom olika uppfatt-

ningar om hur man ska förhålla sig till konflikter.

– Universitetet är så klart en arbetsplats som alla andra, säger Sara Lindell. Men troligen är det vanligare med konflikter på universitetet eftersom det är en speciell arbetsplats med en otydlig organisation och med tävlingsmentalitet. Jag tycker det är viktigt att uppmärksamma vidden av problemet och att mer medvetet försöka skapa en mindre konfliktfylld arbetssituation.

NÅGRA CENTRALA RIKTLINJER för att hantera konflikter finns inte i dag. Ansvaret ligger på fakulteterna och ytterst på varje institution. Det är prefekten som har ansvaret för den psykosociala arbetsmiljön och därmed för att förebygga och lösa konflikter.

Att konfliktberedskapen inte är tillräcklig, kan bero på olika saker. Facket refererar till strukturella orsaker, dålig ekonomi och behov av en personalkonsulent. Företagshälsovården menar att beredskapen måste omfatta alla anställda. För att undvika att missförstånd uppstår måste alla visa mod, uppriktighet och tydlighet.

Enligt den intervjuade dekanen råder förvirring om vem som har ansvaret vid konfliktsituationer och hur man skall hantera konflikter. Förvirringen kan i sig

vara en orsak till konflikter. En förklaring som dekanen pekar på är att GU:s maktstruktur är oklar och komplicerad.

Den långtgående decentraliseringen – från styrelse till institution – gör det inte lätt för den enskilde att förstå på vilken nivå beslut fattas och vilka beslut som gäller över andra.

Det finns dessutom en dold maktstruktur. De personer som tilldelats makt är inte alltid de som bestämmer på grund av underliggande maktspel. På lokal nivå kan en prefekt stå hjälplös trots sin maktposition. Prefekten har visserligen blivit utsedd av personalen – men det är inte säkert att det är den maktordning som råder inom en institution.

ETT ANNAT PROBLEM som kan försvåra konfliktlösning är professorers oavsättlighet.

– Dessa professorer är ofta äldre och har mer erfarenhet än prefekten och deras ord väger tyngre än en yngre och tillfälligt tillsatt prefekt.

Inte alla i ledande befattningar har heller utbildning eller erfarenhet av ledarskap och konflikthantering.

I sin studie efterlyser Sara Lindell bättre och tydligare riktlinjer för anställda om vart de kan vända sig när det uppstår en konflikt. En bra idé vore om det fanns ett

system för integrerad konflikthantering vid universitetet, menar Lindell, som hämtat modellen från det amerikanska Society of Professionals In Dispute Resolution (SPIDR), en sammanslutning av människor som professionellt arbetar med konfliktlösning inom organisationer och företag.

– Ett integrerat konfliktlösningssystem erbjuder ett systematiskt angreppssätt då det gäller att förebygga, hantera och lösa konflikter, säger hon. Det kan t ex handla om att utse konfliktombudsman eller att inrätta ett konflikthanteringscentrum. I så fall finns det alltid någon professionell person att tala med.

Men det som förvånade henne mest under arbetet var att arbetsplatskonflikter inte verkade vara en prioriterad fråga inom universitetet.

– Konflikter stör arbetet på många sätt och är allvarliga i en organisation där en stor del av verksamheten förutsätter samarbete, till exempel i lärar- och forskarlag, säger Sara Lindell.

Allan Eriksson

Internetadressen till SPIDR är:
www.spidr.org

Utställning om Erik Mesterton

Under våren visar universitetsbiblioteket en utställning i Centralbiblioteket ägnad bibliotekets före medarbetare, förste bibliotekarie Erik Mesterton.

Erik Mesterton räknas som en av de viktigaste introduktörerna av den litterära modernismen i Sverige. Han verkade som litteraturkritiker, översättare och biblioteksman från 1930-talet och långt efter sin pensionering 1969. Tillsammans med Karin Boye översatte han bland annat T S Eliots *The Waste Land* och startade tidskriften *Spektrum*. Under sin tid som medarbetare på Göteborgs universitetsbibliotek, 1949-1969, kom han att få ovärderlig betydelse. Han startade ljudarkivet och gjorde bland annat inspelningar av kända författarröster som Anna Achmatova och Boris Pasternak, skaffade en stor mängd grammofonskivor med folkmusik från hela världen och spelade in teaterpjäser på Stadsteatern. Som ansvarig för utländska avdelningens litteraturförvärv gjorde han Göteborgs UB känt som ett akademiskt bibliotek med mycket snabbt och säkert urval.

Utställningen har arrangerats av bibliotekarie Anders Larsson och docent Mats Jansson och är tänkt att belysa och uppmärksamma Erik Mestertons stora betydelse som introduktör och biblioteksman.

FOTO: ANDRÁS BANOVITS, UB:S FÖRSTE FOTOFRAK

Erik Mesterton

Vårdlitteratur flyttar till UB

Biblioteken inom vårdvetenskapliga sektionen är sedan årsskiftet en del av Göteborgs universitetsbibliotek. Just nu pågår arbetet som bäst för att i december kunna flytta 50 000 volymer vårdlitteratur till Biomedicinska biblioteket. Personalen från vårdvetenskapliga sektionens bibliotek på Billerusgatan och Karl Gustavsgatan arbetar tillsammans med personal från Biomedicinska biblioteket för att förbereda flytten till Medicinareberget.

Gösta Sandels till handskriftsavdelningen

Handskriftsavdelningen har fått en donation med konstnären Gösta Sandels (1887-1919) arkivmässiga kvarlåtenskap i form av en omfattande brevväxling med hustrun Elaine, diverse handlingar rörande hans hastiga död i Granada i Spanien, en mängd fotografier m m.

Gösta Sandels förunnades bara att verka som konstnär i tio år, men räknas ändå som en av 1900-talets mest betydande svenska konstnärer. Hustrun Elaine gifte några år efter Gösta Sandels död om sig med författaren Pär Lagerkvist. Brevsamlingen kompletterar arkiven hos UB efter Charlotte Mannheim, Conrad Pineus och Birger Simonsson.

Även gamla böcker på webben

Nu lägger UB ut ytterligare 715 000 katalogkort på Internet för att låntagarna enkelt ska kunna låna fler böcker via hemsidan. Det är den gamla katalogen kallad Katalog-1957, där en stor del av UB:s äldre litteratur finns, som man nu låtit skanna.

SEDAN MÅNGA ÅR kan låntagarna beställa böcker via Internet i Gunda, som har 890 000 poster. Men för att beställa ur den gamla katalogen, där det finns litteratur från 1500-talet och ungefär fram till 1957, har man varit tvungen att ta sig till Centralbibliotekets kataloghall där korten står i lådor.

Men nu blir det alltså enklare för låntagarna.

ATT LÄGGA IN gamla kortkataloger i dagens datasystem är ett problem för många universitetsbibliotek eftersom det är så kostsamt och tidskrävande. Göteborgs UB har valt en egen metod.

– Det här är helt unikt bland biblioteken i Sverige, säger Margareta Benner, chef för UB:s centralbibliotek, som drivit projektet som tagit 1,5 år att slutföra. Vi har valt en enkel och billig metod som inte ger full sökbar-

het men som vi tror ger fullt acceptabelt resultat.

Låntagarna når nu Katalog-1957 på UB:s hemsida. Där finns instruktioner hur man bläddrar och beställer i katalogen.

– Det är i princip som att stå i bibliotekets kataloghall och bläddra bland korten i lådorna, men med den skillnaden att man kan göra det vid datorn hemma, på biblioteket eller på sin arbetsplats, säger bibliotekarie Thomas Lindström som varit projektledare för arbetet med Katalog-1957.

VART 50:E NAMN har indexerats. När låntagaren knappat in ett författarnamn kommer en lista upp med de närmaste författarnamn.

Låntagaren får sedan bläddra sig fram, en eller flera bilder i taget, tills han eller hon hittar sitt kort. Kortet visas samtidigt som man bläddrar – i form av en bild av ett avfotograferat katalogkort, ibland handskrivet, ibland skrivet på maskin, från olika tidsepoker, med olika handstil.

Via hemsidan www.ub.gu.se når man redan Gunda, den nationella katalogen Libris och ett stort antal databaser och tidskrifter. Omkring 55 000 poster från den gamla katalo-

gen finns även i Gunda. Men det är ett mycket stort steg som tas nu när alla kort från den gamla katalogen blir tillgängliga på nätet.

Katalog-1957 var bibliotekets katalog från 1890-talet fram till 1957.

I DAG FÖRVARAS den i plåtlådor i Kurs- och tidningsbiblioteket där UB låg fram till 1954 innan flytten till nuvarande Centralbiblioteket vid Korsvägen. I Centralbibliotekets kataloghall finns en kopia av katalogen och den kommer att finnas kvar där. Där finns också den så kallade realkatalogen, en ämnesordnad katalog över de gamla samlingarna.

Katalog-1957 är sorterad efter författarnamn. I några fall kan man söka på titel. Men bara om det inte finns något författarnamn. I Gunda finns betydligt fler sökvägar, till exempel via ämne, ord i titeln eller kombinationer.

– Ett allmänt råd är att alltid söka i Gunda först eftersom en del av de gamla böckerna redan finns där, påpekar Thomas Lindström.

Annica Olofsson

Universitets-TV fyller ett helt Ullevi

LIKA MÅNGA GÖTEBORGARE som får plats på Nya Ullevi har sett Universitets-TV:s program om Göteborgs ekonomiska historia. Det visar ett delresultat i Väst-SOM:s senaste undersökning, som genomförts av SOM-Institutet vid Göteborgs universitet under hösten och vintern. 4,7 procent av 1 943 svarande personer mellan 15 och 85 år i göteborgsområdet uppgav att de sett programmen. Det motsvarar drygt 30 000 personer.

– **FÖR UNIVERSITETS-TV** är detta en mycket glädjande siffra. Men den visar också att det finns ett mycket stort intresse för den här sortens populärvetenskapliga tv-program, menar Lars-Åke Engblom, docent på JMG och projektledare för Universitets-TV under uppbyggnadsperioden.

Programserien om Göteborgs ekonomiska historia är utformad som en universitets- och folkbildningskurs. Den består av sex dokumentärprogram och bygger på de böcker om Göteborgs ekonomiska historia som författats av Bertil Andersson, Kent Olsson och Martin Fritz vid ekonomisk-historiska institutionen. I tv-programmen samtalar Anders Franck i olika göteborgsmiljöer med de tre författarna. Programserien har utformats och pro-

ducerats av Torbjörn Rosander vid Universitets-TV.

PROGRAMSERIEN HAR SÄNTS flera gånger i Öppna kanalen och i den nya digitala tv-kanalen, SVT Väst. Den har också visats lokalt över Stor-Göteborg i TV2, men på en ganska udda tid, söndagar klockan 12.00. Därför är det anmärkningsvärt att programmen fått en så stor publik, menar Engblom. Många har uppenbarligen zappat in dem och blivit kvar framför tv-apparaten. Andra har aktivt letat upp dem i kabel-tv eller på nätet. Siffrorna tyder i varje fall på att välgjorda och intressan-

ta utbildningsprogram kan hävda sig även i dagens medieutbud.

De sex programmen utgör basen i 5-poängskursen "Göteborgs ekonomiska historia", som till hösten åter ges som en distanskurs.

UNIVERSITETS-TV SÄNDER i TV 2 torsdagar 15.30, Öppna kanalen måndagar och torsdagar 18.30 och 22.30, söndagar 16.00, GU:s kabelnät måndag-fredag 9.00. Alla program läggs också ut på nätet: www.gu.se/universitetstv/ Där finns även aktuell programtabla.

FOTO: GÖTEBORG & CO/GERHARD JÖREN

Mångfalden måste levandegöras

VI DELTOG HÄRFÖRLEDEN i en konferens för ökad social och etnisk mångfald på Göteborgs universitet. Välbesökt, intressant och engagerande. Problematiken som stod i centrum skulle kunna formuleras i termer av bristande överensstämmelse mellan omvärldens mångfald och det sätt på vilket denna kommer till uttryck inom universitetets värld. "Vad kan göras för att bredda rekryteringen till universitetet?" framstod som en huvudfråga och jämställdhetsperspektivet uppfattade vi som det dominerande. Hade universitetet i centrala avseenden redan speglat omvärldens mångfald hade det inte funnits någon grund för att hålla konferensen.

Jämställdhet kan mycket väl råda i det mest hierarkiska av system och en stark betoning på likhet och enhetlighet, exempelvis när det gäller synen på pedagogik och vetenskaplighet inom ett universitet, står inte heller det i motsats till att man rekryterar studenter och lärare som representerar all världens mångfald.

MEN OM MAN vill omvandla denna abstrakta form av mångfald till en mer konkret sådan, måste mångfalden göras levande, dynamisk och produktiv. Det blir av yttersta vikt att lärandet och kunskapandet tar sin utgångspunkt i mångfalden, att vi arbetar för att ta tillvara på och utveckla den, liksom att använda den på ett samskapande sätt. Och detta kräver i sin tur ett sammanhang där jämställdhet inte är tillräcklig, utan där de gemensamma strävandena medvetet måste röra sig i riktning mot att skapa jämlikhet i ömsesidiga relationer.

Själva är vi lärare inom socionomutbildningen. Tillsammans med 36 studenter och ytterligare några lärare

är vi involverade i studenternas tre första terminer av utbildningen vid Multiversitetet i Hammarkullen/Eriksbo. Vi söker där använda oss av och förhålla oss kreativt till den mångfald som vi tillsammans representerar. Vi ser utbildningen som en praktik där de idéer vi håller som riktningssätt för det sociala arbetet också skall genomsyra och komma till konkret uttryck i vår egen pedagogiska verksamhet.

En socialarbetare som förväntas arbeta på ett mångfaldigt sätt i en mångfaldig värld måste redan under utbildningen utveckla den nödvändiga erfarenhetskunskapen för detta – vilket kräver variation i innehåll, organisering och tillvägagångssätt, bejakande av olikheter när det gäller kunskapsformer, erfarenheter och perspektiv, liksom en kultur präglad av nyfikenhet, delaktighet, ömsesidighet, medskapande och demokrati.

FÖR ATT GE stöd åt denna strävan, som naturligtvis är långt ifrån okomplicerad att leva, har vi ett ömsesidigt utbyte främst med verksamma inom den offentliga sektorn i Hammarkullen/Eriksbo i hela dess bredd och mångfald. Så kan våra likheter/olikheter bli till en gemensam bas för ömsesidigt lärande mellan jämlika parter. Allt i linje med universitetets tredje uppgift så som vi tolkat den.

Det samarbete och samskapande som sker inom den mångfald verksamheter som den offentliga sektorn i Hammarkullen/Eriksbo representerar utgör ytterligare en inspirationskälla i vårt arbete. Som universitetets fjärde uppgift ser vi att ett parallellt kreativt utbyte kommer till stånd mellan de olika utbildningsanordnarna som står bakom utbildningen av de olika yrkeskategorier som ver-

kar i de båda områdena. Här har vi redan kontakter och samarbete med en del institutioner och är öppna för ytterligare andra som delar den övergripande idé som vi här formulerat, en övergripande idé som vi ser som den minsta grundläggande gemensamma nämnaren för ett mångfaldsuniversitet som i sig själv lever upp till de visioner om det goda samhället man formulerar. Och genom att du och jag själva söker leva dessa idéer i den egna praktiken tror vi att vi bidrar till att skapa en kunskapsdemiljö som blir attraktiv, tillgänglig och meningsfull för långt flera än vad som nu är fallet.

FOTO: ALAN ERIKSSON

Lasse Fryk & Bosse Forsén
Institutionen för socialt arbete

GU värderar inte alternativ kunskap

Det är dåligt ställt med mångfalden vid GU. Men dispens från kraven på förkunskap är inte rätt väg att gå. Universitetet ska arbeta med att skapa genvägar för kompetenta personer.

HUR ARBETAR VI bäst för att befrämja social och etnisk mångfald vid GU? Det var den centrala frågan när universitetsanställda och studenter samlades under två halvdagar för att diskutera frågan och lyssna till presentationen av drygt 20 projekt som på olika sätt arbetar med att minska segregationen.

Det ideella inslaget var påfallande i många av dem. Det visade sig också att projekt med goda resultat har måst läggas ned för att de inte fått fortsatt finansiering. Det gäller till exempel aspirantutbildningen för akademiker med utländsk examen i Centrum KIM:s regi.

Dispens är inget bra sätt att befrämja mångfalden. Det är att svika och universitetet ska inte ta ansvar för eventuella tillkortakommanden i komvuxutbildningen

och SFI (svenska för invandrare). Kravet på förkunskaper ska inte ruckas på.

Det framkom även att universitetet är stelbent och föga nytänkande. Man måste bredda kunskapskraven och se de alternativa kunskaper som finns. Med sitt strikt västerländskt inrutade vetenskapliga system är universitetet dåligt på att ta tillvara och utnyttja dessa: Vi måste fråga oss vad är det för mekanismer som är segregering, som gör att vi inte tar till oss de kunskaper och erfarenheter som finns.

ATT DISKUTERA ÅTGÄRDER för social och etnisk mångfald samtidigt visade sig inte vara helt lätt, eftersom grupperna är olika. Gruppen av första generationens invandrare spänner över allt från dem som har en akademisk examen med sig när de kommer hit till dem som bara har den mest grundläggande skolutbildningen.

Barn till välutbildade invandrare har inga problem i universitetsvärlden. Diskriminering sker på grund av etnicitet eftersom den syns, medan däremot studiemoti-

vationen har sociala orsaker. Även om social bakgrund är det som slår igenom tydligast kom diskussionen främst att handla om hur vi integrerar personer med utländsk bakgrund i högskolesystemet.

EFTERSOM DEN GRUPPEN kan se så olika ut krävs det olika åtgärder för att öka mångfalden. För det första finns de redan kompetenta som ska in i systemet, de som har en examen med sig. Det handlar om att avlägsna hinder för kompetenta människor. Och det kan göras nu.

För det andra handlar det om personer som har en partiell kompetens och som vill in. Det är också relativt enkelt att hantera, men det kostar i tid och pengar. Slutligen finns de som inte vill eller kanske inte förstår att de kan eller vill in. Här ligger den största utmaningen. Och att lösa den knuten tar betydligt längre tid, kanske ett par decennier.

Det är alltså dåligt med mångfalden vid GU. Den finns varken bland studenter eller i lärarkåren. Att det är viktigt med förebilder bland lärarna för studenter

med utländsk härkomst påpekades både från student- och lärarhall.

Men att bara rekrytera nya grupper av studenter räcker inte. Man måste också vara på det klara med vad som händer när de väl kommit till universitetet och underlättas för att de ska ta sig igenom systemet. Det ska inte vara så att man måste ha tur och träffa på rätt personer för att klara sig. Stordriften i utbildningen med föreläsningar för stora grupper av studenter och minskande lärarledda timmar ställer höga krav på förkunskaper. Det behövs mentorskap och handledning samt hjälp med att förstå och tolka vetenskapliga texter. Men det som sätter hinder i vägen är den slimmade organisationen och brist på pengar.

Ylva Beckman

Det finns projekt pengar att söka för insatser för ökad social och etnisk mångfald. Kontakta jämlikhetssekreterare Eva-Maria Svensson.

"Sex, självmord och socialism"

Bill Arens, amerikansk antropolog, vill nyansera bilden av Sverige

Har du sett statyn på John Ericsson? är bland det första han frågar när vi sätter oss ned vid cafébordet i Haga. Innan jag hunnit komma på vem det där nu var igen, hinner William Arens berätta att det finns en staty på John Ericsson i Brooklyn också.

– Javisst, den står i parken där jag lekte som barn.

Det var någonting med en propeller, försöker jag medan Bill Arens berättar om sin barndom i Brooklyn, New York, på Monitor Street.

– En staty på John Ericsson, men den föreställer en mycket yngre och mer energisk man än statyn vid Avenyn. Brooklyn och Göteborg, de är så lika varann, samma slags människor, ordentligt klädda, spårvagnar, bilar som stannar för rött ljus, lugnt tempo, som Brooklyn på femtiotalet!

Här har jag lite svårt för att hänga med – men det är för att jag ännu inte förstätt myternas, eller om man så vill, fantasins makt.

BILL ARENS, professor i antropologi vid State University of New York at Stony Brook, är den man som orsakade en väldig uppståndelse 1979 med *The Man Eating Myth* där han helt fräckt påstår att kannibalism, nej, det har aldrig funnits. Nu är Bill Arens förstås en seriös forskare och antropolog, riktigt så tvärsäkert uttrycker han sig inte. Men han säger att de rapporter om kannibalism som dykt upp på olika håll i världen under flera hundra års tid alltid bygger på information i andra eller tredje hand. Ingen har egentligen sett fenomenet, men väldigt många har hört talas om det.

Påståendet har konsekvenser. Bland annat att den fruktade sjukdomen kuru som finns i Nya Guinea och som angriper centrala nervsystemet på samma sätt som galna kosjukan, inte kan bero på att människorna där skulle ha ätit hjärnor, som nobelpristagaren Carleton Gajdusek påstod. Snarare hade man ätit smittat griskött.

– På tal om kannibalism, det finns liknande myter i Afrika, berättar Bill Arens, fast de handlar om oss västerlänningar, att vi skulle äta små afrikanska barn. Men det bevisar ju bara på vilken nivå debatten förs där...

Bill Arens är som sagt antropolog och egentligen är det främst i Tanzania han arbetat. Swahili är inget problem för Bill Arens. Däremot svenska.

– Uttalar man något fel, om man säger Åberg i stället för Öberg, då förstår ingen vad man menar! Vi som har engelska som modersmål är mer toleranta, men det kan ju bero på att vi hunnit vänja oss vid utlänningar som rådräkar vårt språk.

Den engelskspråkiga världens syn på Sverige – det är något som Bill Arens just nu föreläser om för studenterna

Kanske finns alla platser egentligen bara i fantasin? funderar Bill Arens, hedersdoktor vid socialantropologiska institutionen.

vid Brogatan. Han är här som så kallad Fulbright Fellow i fyra månader, men hedersdoktor vid socialantropologiska institutionen har han varit sedan 1989.

– Tyvärr har synen på Sverige varit mest negativ under årens lopp. Under sextonhundratalet reste rika engelsmän hit för att skjuta vilt och förundras över infödingarna, ungefär som de gjorde i Afrika hundra år senare. Från 1800-talet finns flera skildringar, bland annat av Mary Wollstonecraft, som förfäras sig över kvinnornas brist på sedlighet och över att naturen fortfarande såg just naturlig ut.

FÖRST PÅ NITTONHUNDRTALET, under mellankrigstiden, lanseras en mer positiv Sverigebild.

– Besökare från England och Amerika lägger märke till det relativa välstånd som Sverige, trots depression i större delen av världen, lyckas upprätthålla. Man beund-

rar effektiviteten och renligheten. Svenskarna är ungefär som amerikanerna, fast bättre.

Men en generation senare, i kalla krigets skugga, var den negativa bilden där igen. Sverige beskrevs med tre ord, alla lika förfärliga: sex, självmord och socialism.

– Det var CIA som understödde bilden av ett Sverige där socialismen lade band på alla personliga initiativ, där självmord var enda utvägen ur tristessen och där man sysslade med fördärvligheter som sexualundervisning, preventivmedel och fri abort. Och än i dag finns det de som gottar sig åt de misslyckanden som Sverige påstås ha gjort när det gäller välfärd, trots att människor i allmänhet fortfarande har det otroligt bra här.

Men vad tycker då Bill Arens själv om Sverige?

– Jag har varit här många gånger och beundrar den sociala välfärden i landet. Det förvånar mig att svenskarna tycks vara helt obesvärade av vädret, man är ute hur mycket det än regnar och blåser. Och när man frågar om någon hört väderleksrapporten är det ingen som vet någonting. I New York diskuterar man alltid vädret. Göteborg, det påminner om min ungdom, det är speciellt.

DET ÄR HÄR vi åter kommer in på myter. Inte kannibaler den här gången. Nu gäller det platser.

– Det är något jag håller på och skriver om, påhittade platser. Inte bara Atlantis och sådant där, utan de föreställningar vi gör om olika ställen. Marco Polo intresserar mig och frågan om han verkligen var i Kina. Det är ju underligt att han använder persiska namn på kinesiska orter, att han inte säger något om hur människorna ser ut eller om seder och bruk. Men kanske är det inte så viktigt om han verkligen var där eller ej? Är det säkert att det han

skulle ha sett skulle ha varit så mycket annorlunda jämfört med de myter han hört? Kanske finns alla platser egentligen bara i fantasin?

Vi går ut i ett snöigt Göteborg.

Femtiotalets Brooklyn?

Fast vem vet, kanske är det bara i min fantasi som den bilden av Göteborg känns överklig?

Eva Lundgren

”Det var CIA som understödde bilden av ett Sverige där socialismen lade band på alla personliga initiativ...”

Upprop till ett nätverk för globala frågor vid GU

DEN 15-16 JUNI inträffar EU:s ministermöte i Göteborg något som involverar en mängd samhällsinstitutioner, lokala, regionala och nationella, inklusive Göteborgs universitet. Mötet kommer att tilldra sig uppmärksamhet över hela världen, inte minst för att det också blir det första mötet mellan EU och den nyvalde amerikanske presidenten. Det kan bli fråga om dialog eller konfrontation mellan å ena sidan globaliseringskritiska och EU-kritiska grupper och, å den andra sidan, "etablissemangen", dvs officiella mötesdeltagare och mötesarrangörer. Det är i detta sammanhang viktigt att skilja på globaliseringsfientliga och globaliseringskritiska grupper. De förstnämnda söker konfrontation, de sistnämnda söker dialog.

Globalisering är en realitet som i universitetets internationaliseringspolicy beskrivs som en komplex och problematisk process med såväl positiva som negativa konsekvenser. Universitetet har som samhällsinstitution uppgiften att kritiskt granska samhällsutvecklingen och medverka till en fördjupad kunskapsbildning. Diskussionen om globalisering visar att en sådan fördjupning av förståelsen är nödvändig. Det planerade toppmötet och tiden fram till detta är ett bra tillfälle att inleda en sådan process, vilken även bör utmynna i ett bredare engagemang från GU:s sida under själva toppmötet. Syftet med detta skulle vara att underlätta dialog och undvika konfrontation. Hjälpmålet skulle vara kunskap istället för tårgas, där

frågan om EU:s politik för en globalt hållbar utveckling ställs i centrum.

Genom detta upprop till våra kolleger vid Göteborgs universitet, vill vi gripa tillfället att medverka till att skapa ett brett nätverk med ambitionen att öka GU:s bidrag till samhällets kunskapsbildning kring de möjligheter och utmaningar som globaliseringen innebär. Syftet är att underlätta för det civila samhället och dess gamla och nya sociala rörelser att få kontakt med forskare som på olika sätt sysslar med dessa frågeställningar. Syftet skulle dessutom vara att skapa ett forum för forskare på universitetet för gemensam kunskapsproduktion och kompetensutveckling. På sikt strävar vi efter att koppla ihop detta forum med framväxten av det

Globala Forum som just nu förebreds på regional nivå i västra Sverige mellan en rad olika intressenter från kommun, näringsliv, folkrorelser och universitetet, för att på så sätt bidra till uppbyggnaden av kunskapsstaden Göteborg och "den lärande regionen".

Du som är intresserad av detta nätverksbygge inbjudes till ett första samtal kring hur ett nätverk i praktiken skulle kunna upprättas, dess funktion, arbetsformer och mer långsiktiga syfte. Det första samtalet äger rum på Världshuset, Brogatan 4 i sal 103 fredagen den 6 april kl. 13.30-15.30.

Vi ser fram emot att träffas!

Björn Hettne, professor, institutionen för freds- och utvecklingsforskning (Padrigu) **Amanda Peralta**, docent, föreståndare för Museion, ansvarig för Museions globaliseringsprogram **Karl-Erik Eriksson**, professor i fysisk resursteori och Temanämnden, medlem i Attacs vetenskapliga nätverk **Hans Abrahamsson**, FD, institutionen för freds- och utvecklingsforskning (Padrigu), ledamot i Globalakademins styrgrupp samt i Attac Sveriges gemensamma arbetsgrupp

Engel får nordiskt nobelpris

Hans forskning har lett till ett genombrott när det gäller läkemedel mot alkohol- och drogberoende. Han ser beroendet som en sjukdom och jämför gärna med diabetes. För sitt mångåriga arbete får nu Jörgen Engel Nordens största medicinpris efter Nobelpriset, SalusAnsvarpriset.

SÅ HADE HAN också ingen mindre än Arvid Carlsson som handledare när han som doktorand vid GU för ett trettiotal år sedan blev intresserad av signalsubstanserna och deras funktion i hjärnan.

Och att dopamin spelar en viktig roll när det gäller hjärnans belöningssystem visste man redan då. Men Jörgen Engel, professor i farmakologi vid GU, var bland de första forskarna i världen som kopplade samman de dopaminförande nervsystemen med de euforiska och därmed sannolikt beroendeframkallande effekterna av alkohol.

– Alkohol är ju en enkel molekyl men dess påverkan på hjärnan är oerhört komplex. Olika signalsubstanssystem involveras i alkoholens belöningssystem som serotonin, GABA, nikotineriga acetylkolinsystem. Jag brukar använda mig av en orkestermodell för att åskådliggöra det här: de olika signalsubstanserna är instrument i hjärnans symfoniorkester, när alla spelar tillsammans ljuder belöningssymfonin som bäst. Dirigenten heter Alkohol, eller något annat beroendeframkallande medel, och första fiol spelas av Dopamin.

Hur man upplever berusningen beror förstås inte enbart på signalsubstanserna i hjärnan utan också på faktorer som omgivningen, ålder, hormoner och ärftlighet.

Men varför vissa människor blir beroende av alkohol och andra droger och varför suget finns kvar trots att man kanske avstått från drogen i många år, det förklarar inte orkestermodellen.

– Upprepad intagning av beroendeframkallande medel påverkar våra belöningssystem så att de byggs om. De blir känsligare än tidigare, det är ungefär som om man blir allergisk mot drogen. Så även om man varit avhållsam under många år räcker det med att man trycker på knappen, till exempel tar sig ett glas, så återfaller man.

DEN TYP AV grundforskning som Jörgen Engel och hans forskargrupp bedriver har lett fram till två typer av mediciner som ska minska risken för återfall, naltrexon och akamprosat.

– Jag kallar dem kryckor. Medicinerna förlänger den tid patienten förmår vara nykter, den psykosociala terapi som också måste till för därmed tid att verka. Och om patienten ändå skulle återfalla blir fallet inte lika djupt som utan mediciner.

Nu får alltså Jörgen Engel SalusAnsvarpriset på en miljon kronor. Men till skillnad från Nobelpriset ska detta pris gå till forskning, pristagaren kan inte använda pengarna personligen.

– En miljon kronor – det är mycket pengar när man betänker att Sverige

inte satsar mer cirka 15 miljoner per år på alkoholforskning och då ingår allt i denna summa, från sociologiska studier till biomedicinska.

I Sverige dör mellan 6 000 och 7 000 människor varje år i alkoholrelaterade sjukdomar. Det är tio gånger fler än de som dör i trafiken.

– Och kostnaderna för samhället är enorma – omkring 100 miljarder kronor per år! Jag brukar fråga varför vi inte har en nollvision när det gäller döda på grund av alkohol såväl som när det gäller döda på grund av trafiken?

Eva Lundgren

Jörgen Engel belönas

Personalnytt

NYA PROFESSORER

Svante Nordgren, kirurgi
Karsten Legège, afrikanska språk
Mikael Håkansson, metallorganisk kemi
Michael Breimer, klinisk molekylärgenetik
Elias Eriksson, farmakologi
Sverker Jern, kardiovaskulär fysiologi
Olle Löwhagen, allergologi
Henrik Sjövall, magtarmkanalens fysiologi och patofysiologi
Michael Ashton, biofarmaci
Elisabet Fogelqvist, marin kemi
Torgny Ottosson, pedagogik
Bertil Vilhelmsen, kulturgeografi

NYA DOCENTER

Lena Lindgren, offentlig förvaltning
Mats Börjesson, sociologi
Pär Anders Granhag, psykologi
Ingemar Bohlin, vetenskapsteori
Eva Gothlin, idé- och lärdoms historia
Sven Inerot, ortopedi
Ragnar Bjarnason, pediatrik
Sture Blomberg, anesthesiologi och intensivvård
Inger Månesköld-Öberg, litteraturvetenskap
Bengt Nilsson, kirurgi
Anna-Lena Hellström, omvårdnad

NYA ADJUNGERADE PROFESSORER

Bo Svennerholm, medicinsk virologi
Gun-Britt Löwhagen, dermatologi och venereologi
Finnbogi Pétursson, fri konst och bildpedagogik

ÖVRIGA FÖRORDNANDEN

Ylva Beckman, webbredaktör/informatör vid avdelningen för information och omvärldskontakter
Kristina Bergman Alme, biträdande forskare vid Värdegrunden
Karin Hägg Niklasson, administrativ koordinator vid Värdegrunden

Universitetet ger liv åt Göteborg

GÖTEBORG UTAN UNIVERSITET, stadsbiblioteket, museerna, teatrarna och parkerna. Tanken svindlar. En stad som inte satsar på kunskap och kultur saknar liv och dräneras på unga kreativa människor. Eller, som det heter på nysvenska, där är tillväxtpotentialen noll. Insikten om detta är nu allmängods och i hela Sverige upprepar kommunal- och regionalpolitiker med en mun kravet på att få en ny högskola förlagd till just sin stad och sin region. Det räcker ju med att se på befolkningsstatistiken för att inse vilken magnet ett universitet är.

Sveriges äldsta universitet inrättades i Uppsala 1477 och det andra etablerades i Lund 1668 efter det att Skåne erövrats från Danmark. Men hur många vet hur Göteborgs universitet egentligen kom till? Som så mycket av det som i dag utgör det göteborgska kulturarvet startade också universitetet genom ett privat initiativ som kunde förverkligas genom generösa donationer från stadens förmögna köpmän.

REDAN I SLUTET AV 1830-talet föreslog dansken Grundtvig att ett gemensamt nordiskt universitet skulle inrättas i Göteborg. Det skulle ha en fri och folklig karaktär, som radikalt avvek från de gamla universitetens förlegade bildningsideal. Hade Grundtvigs idé blivit verklighet tror jag att den nordiska identiteten och samhörigheten skulle haft helt annat genomslag än idag. Göteborg skulle inte bara geografiskt utan också kulturellt och utbildningsmässigt varit Nordens centrum. En dröm som många av oss har är att Nordiska Rådet skall ta initiativ till ett Nordens Hus i Göteborg. Stora Teatern som är en fantastisk byggnad med ett utmärkt läge skulle passa perfekt som mötesplats för nordisk kultur i vid bemärkelse.

ÅR 1885 MOTIONERADE chefredaktören för Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning liberalen S A Hedlund i kommunfullmäktige om att inrätta Göteborgs Högskola. Tack vare donationer av Edvard Magnus, Fredrik Lundgren och David Carnegie d.y. på över 1 miljon kronor kunde kommunfullmäktige enas om att 1891 starta

Göteborgs Högskola. Allt detta gjorde göteborgarna utan att fråga vare sig riksdag eller regering om lov. Denna självständighet och förmåga att ta saker och ting i egna händer lever starkt kvar än i dag. Göteborgsregionens utveckling som centrum för IT och telekom, biomedicin, transporter, handel, data osv. sker helt av egen kraft. Men utan universitetet och Chalmers och den forskning som pågår där skulle det inte vara möjligt.

ÄVEN INOM KULTURLIVET visar Göteborg sin styrka med GöteborgsSymfonikerna, GöteborgsOperan, Backateatern, Konstmuseet, Röhsska museet, osv. Trots orimligt små statliga kulturanslag i förhållande till huvudstadens kulturinstitutioner visar de hög kvalitet och när stora framgångar. De konstnärliga utbildningarna vid HDK, Valand, Artisten och Högskolan för fotografi och film har stor betydelse för kulturlivet i stan. Utan unga konstnärer som provocerar, tänjer gränser och prövar nya uttrycksformer skulle allt bli mycket mer förutsägbart och likriktat. Rytmen i stan skulle dämpas.

FÖR GÖTEBORG är det växande universitetet en av de mest livgivande strömmarna. Jag tänker då inte bara på den betydelse forskning och högre utbildning har för en stad som måste satsa på framtiden. Jag tänker också på det rika gatuliv som blivit en följd av universitetets tusentals studenter, Linnégatan är nästan som en fransk boulevard. I Lorensberg går det snart ett café au lait-ställe på varannan student. Ett kontinentalt uteliv längs Göteborgsgator är ett fantastiskt sätt att både öka gatufriden och göra våra årstider en tjänst med mer upplevelse av vår, sommar och vacker höst.

Och hade inte universitetet varit så populärt och ständigt lett Tio i topp-listan är jag övertygad om att det aldrig skulle byggts studentlägenheter på kommunalrådets parkeringsplatser bakom Gustaf Adolfs torg.

Margita Björklund

Kommunalråd (fp)